

Dr. Nagy Lászlóné

Egy szakközépiskola száz évének története

/A Szeged Városi Közép Kereskedelmi Iskolától a
Kőrösy József Közgazdasági és Kereskedelmi Szak-
középiskoláig/

Bölcsezdoktori disszertáció

JATE, Szeged, 1986.

T a r t a l o m j e g y z é k

Bevezetés	3
I. Az iskola alapítása és tevékenysége az első világháború befejezéséig /1885-1918/	4
Az iskola történeti előzményei és alapítása	4
Az iskola szervezeti felépítése és első tantervei	8
Az iskola belső élete	20
II: Az iskola tevékenysége a Horthy-korszakban /1919-1944/	26
A kereskedelmi iskolák reformja	26
Az iskolai nevelőmunka néhány jellegzetes vonása	31
A kereskedelmi középiskolák létrehozása	39
III. Az iskola tevékenységének átalakulása, megújulása a felszabadulás után /1945-től napjainkig/	45
Az utkeresés időszaka a középfoku gazdasági szakoktatásban	45
A szakközépiskolák létrejötte és változásai	55
A szakközépiskola belső élete	65
Befejezés-összegzés	72
Mellékletek	77
Jegyzetek	98
Bibliográfia	119

BEVEZETÉS

E dolgozat készítője arra vállalkozott, hogy egy szegedi szakközépiskola történetének száz évét dolgozza fel. A témaválasztást mindenekelőtt az az objektív tény indokolta, hogy az elemzésül választott iskola - jelenleg Kőrösy József Közgazdasági és Kereskedelmi Szakközépiskola - 1985 szeptemberében ünnepelte centenáriumát.

Az eltelt száz év jelentős időszak hazánk történetében; nevezetesen a feudálkapitalizmus társadalmi rendből ez idő alatt jutottunk el a szocializmus építésének korszakába. Ez a többszörös történelmi korszakváltás nemcsak a gazdasági, társadalmi fejlődésben jelentett új cezurákat, hanem sajátosan új teendőket és feladatokat adott az oktatáspolitikára számára is. Megítélésünk szerint ez különösen jól követhető a szakképzés különböző változásaiban, váltásaiban.

A dolgozat írója azt vállalja, hogy érzékelteti a profilmódosulásokat, áttekinti ezek körülményeit, okait, lényegét, valamint bemutatja az iskola jelenlegi életét is.

A témaválasztás szubjektív okát is fontosnak tartjuk megemlíteni: e sorok írója maga is az elemzett iskola tanára 1973 óta.

A korábbiakban vázolt feladatot az alábbi módszerekkel kívánjuk megközelíteni: mindenekelőtt forrás értékű dokumentumként kezeltük és dolgoztuk fel az iskola értesítőit és évkönyveit. Áttekintettük a tankönyveket, tanügyi dokumentumokat. Felhasználtuk a korabeli neveléstudományi és -történeti munkákat /Sásdy-Schack Béla, Vincze Frigyes, Somogyi József/. A felszabadulás utáni korszak elemzéséhez különösen tudtuk hasznosítani a neveléstörténeti kézikönyveket, monográfiákat /Ágoston György, Komlósi Sándor/, valamint a korszak kellő történelmi-politikai megértéséhez a legújabb történeti munkákat /a tízkötetes Magyarország története megfelelő kötetei/. A fentieken kívül, készülve a centenáriumi ünnepségsorozatra, sor került az iskolai dokumentációs anyag /tanévnnyitó és -záró, nevelési értekezletek jegyzőkönyvei, párttaggyűlési vitaanyagok stb./ áttekintésére, újragondolására, hasznosítottuk a volt és jelenlegi diákok és tanárok megjegyzéseit, emlékeit, az iskolához való viszonyát. A fentieken kívül igen fontos szubjektív tényként említjük még meg a szerző több mint tízéves oktatási és nevelési tapasztalatait, amelyeket a munka során szintén hasznosítani próbált.

A dolgozat a kronológikus feldolgozást követi, az elemzések során konkrét dokumentumokra hivatkozik, amelyek közül a legfontosabbakat a mellékletben megtalálhatjuk.

A dolgozat tanulságaként a napjaink szocialista társadalmában is szükséges szakképzés sajátosságát és fontosságát kívánjuk bizonyítani, sokoldaluan, a tőlünk telhető igényességgel bemutatni ugyanakkor annak nehézségeit, problémáit, jelenlegi ellentmondásait és jövőbeni lehetőségeit is.

I.

AZ ISKOLA ALAPÍTÁSA ÉS TEVÉKENYSÉGE AZ ELSŐ VILÁGHÁBORU
BEFEJEZÉSÉIG /1885-1918/

Az iskola történeti előzményei és alapítása

A kiegyezést követő magyar gazdasági, társadalmi fejlődés az oktatás terén is új távlatokat nyitott. A kapitalizálódás megindulása magával hozta a polgárság iskolázottságának igényét is, amely mindenekelőtt a szakképzésben jelentkezett.

A mult század ötvenes éveinek derekán hazánkban egyre erőteljesebben jelentkeztek a törekvések a szakképzés megoldására. A cél érdekében kifejtett erőfeszítések a kiegyezést követő években újabb lendületet vettek. A polgárság igényeit nem elégítette ki az ismeretek legszükségesebb alapjait adó népiskola, a klasszikus humán műveltséget adó gimnázium, de az általános műveltséget nyújtó, a matematikát, a természettudományt és a modern nyelveket előnyben részesítő reáliskola sem. Ennek a társadalmi rétegnek, amely a gyakorlati élet igényeit akarta kielégíteni, a mindennapokban felhasználható ismeretekre volt szüksége. 1868-ban létrejöttek a polgári iskolák, amelyek a népiskola és a középiskola közé eső művelődési igények kielégítését kívánták biztosítani, a polgári társadalmi réteget tömegesen az általános, főképp gyakorlati műveltség magasabb szintjére

emelni. A hatosztályu iskola azonban nem illeszkedett szervesen a négyes tagozáson felépülő magyar közoktatási rendszerbe. A létrehozásáról szóló törvény nem határozta meg világosan az iskola célját, feladatát, rendeltetését, s azt, hogy mire képesít. A polgári iskola V-VI. osztálya így kezdte szerepét elveszíteni. Sietette ezt a folyamatot az is, hogy nem jogosított egyéves önkéntességre, mint a középiskolák, s a köztisztviselők minősítéséről szóló 1883. évi törvény az itt végzettek előtt a magasabb hivatalok legnagyobb részét elzárta, kisebb hivatali állások betöltéséhez viszont elegendő volt a négy osztályt befejezni. Így merült fel a polgári iskola szakirányban való továbbfejlesztésének igénye.

Szeged város vezetői az országos kezdeményezéshez viszonyítva későn, 1872-ben határozták el polgári iskola felállítását. Az országos gondok hamarosan itt is jelentkeztek; az V-VI.osztály létszáma minimálisra csökkent, 1885-ben például csak 5-5 tanuló iratkozott be. Ugyanakkor a sajtó, az illetékes hatóságok, a város kereskedelmi rétege kezdte sürgetni a kereskedelmi szakképzés megoldását. Ezek a törekvések újabb erőre kaptak, amikor 1884-ben Budapest két kerületében engedélyezték polgári iskolával kapcsolatos közép kereskedelmi iskola

felállítását, majd 1885-től, a kereskedelmi iskolák harmadik szervezetének /1/ megjelenésétől az ország más városaiban is. A szegedi polgári iskolában kidolgozták a tervezetet egy fenti típusú iskola megnyitására. Az engedély 1885. augusztus 11-én meg is érkezett. Ettől kezdve felgyorsultak az események, s 1885. szeptember 10-én az első osztályba beírt 42 fiú tanulóval megnyitotta kapuit a polgári fiúiskolával kapcsolatos közép kereskedelmi iskola.

Az iskola értesítője lelkesen adott hírt az eseményről: "Egy régi és hő óhajta teljesült Szeged városának. Reményeinkben nem csalódtunk, mert ezen tanév meghozta városunknak a kereskedelmi iskolát, s így e város oktatásügye egy nagy és fontos lépéssel ismét előre haladt." /2/

Az új oktatási intézmény fenntartója a város lett./3/ Kapott azonban minimális államsegélyt /egy segéd és egy rendes, az intézet kifejlődésével pedig még egy rendes tanár kinevezését és díjazását vállalta a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium/, s támogatták a szegedi kereskedelmi testületek és magánszemélyek is.

Az önállóvá válásig egységes tantestület végezte a munkát. Az általánosan művelő tárgyakat a polgári iskola tanárai tanították a kereskedelmi iskolában is. A tanári kar a kereskedelmi iskola ügyeiben külön üléseket tartott.

Az új iskola elhelyezése sok nehézséget okozott, megnyugtató megoldás közel másfél évtized elteltével született. Az első osztály a mai központi egyetem épületében, az akkori reáliskolában kapott helyet, a következő tanévben az elköltöző főgimnázium helyét foglalták el. A fogadalmi templom helyén álló, 1794-ben épült öreg, egyre egészségtelenebbé váló épületet azonban csakhamar "kinőtték" a tanulók. A város vezetői az 1896-ban új épület emelésére tett javaslat elől nem zárkóztak el.

1900. június 3-án nagyszabásu ünnepség keretében felavatták a Baumgarten Sándor tervezte, Tisza partján álló épületet, s most már a polgári iskola kapott helyet az épületben mint vendég /1911-ig/. /4/

Időközben a kereskedelmi iskolák 1895. évi negyedik szervezetének rendelkezése nyomán az intézmény önállóvá vált, s elnevezése is megváltozott: mint első kereskedelmi iskola működött tovább. /5/ 1899. szeptember 1-től az állam vette át Szeged városától az iskolát.

Mit várt a társadalom a kereskedelmi iskoláktól? Az 1895. évi szervezet ezt így fogalmazta meg: az iskola célja az, hogy oly ifjaknak, kik a kereskedői pályára készülnek, a nélkülözhetetlen általános műveltséget megadja, őket a jövő pályájukon szükséges

szakismeretekkel ellássa... a szakoktatás követelményeihez képest arra kell törekedni, hogy a növendékek az életben azonnal alkalmazható szakképzettséget nyerjenek."/6/

Az iskola szervezeti felépítése és első tantervei

A fent idézett célt szolgálta az iskola szervezeti felépítése és a tantervei. Már a kapcsolatos iskola egyenlő rangú a középiskolákkal, s ugyanolyan jogokban és kedvezményekben részesül, mint bármely önálló kereskedelmi iskola, főreáliskola és főgimnázium /például egyéves önkéntesség/. Az általánosan művelő tárgyakat a kapcsolatos jelleg megszűnéséig /1895-ig/ a polgári iskola V-VI. osztályosaival tanulták a diákok.

Az 1885-ös tantervben /ld. 2. sz. melléklet/ az általánosan művelő tárgyak óraszámát 46. A magyar irodalomnak és a két idegen nyelvnek jutott ebből 8-9-9 óra, a történelemnek 6, a kereskedelmi földrajznak 4, a mennyiségtannak 5, a vegytannak és vegyiparműtannak 3 és a természettannak 2. A szakmai tárgyak összes óraszámát 40. Szerepelt közöttük az első osztálytól a kereskedelmi számtan 5-3-3, a kereskedelemisme : és levelezés 4-2-2 órában; a második osztálytól a könyvitel valamint az áruismeret, vegyi és mechanikai iparműtan 3-3, a váltó- és kereskedelmi jog, ipartörvény 2-2, a nem gazdaság, pénzügytan és pénzügyisme 2-3 órában. A nem kötelezett tárgyak között találjuk az angol nyelvet 3-3-3 órában, első osztályban a gép-

írást 2. második osztályban a vegytani gyakorlatokat 2, harmadik osztályban a mintairodalmi munkákat 3 órában. Ebben az iskolában a német mellett a franciát tanították 3-3-3 órában. A harmadik nem kötelező nyelv tanítása akadozott, kis létszámú csoportoknak angolt, szerbet, románt, német társalgási gyakorlatokat tartottak nagy megszakításokkal, s akkor is csak 1-2 tanéven át. Sokkal népszerűbb és hosszabb életű volt a rendkívüli tárgyak között a gépirás és a gyorsírás. Ezeket szinte megszakítás nélkül 1899-től illetve 1900-tól tanították az új, 1920-as tanterv bevezetéséig, amikor is kötelező tárgyak lettek.

A negyedik szervezet megjelenése 1895-ben / ld. 3. sz. melléklet/ változást hozott óraszámban és -csoportosításban. A heti óraszám jelentősen megemelkedett: 30-30-26-ról 32-34-34-re. Ez adódott a vallástan bevezetéséből /1-1-1/, a szépirás /első osztályban 2 óra/ és az irodai munkák /1-2-2/ rendkívüli tárgyból kötelezővé válásából, a magyar nyelv, a földrajz, a német és a francia nyelv, a mennyiségtan és a jogi ismeretek óraszámának növekedéséből /2-2 illetve 1-1-1-2 órával/. Szétvált a kereskedelmi ismeretek és a kereskedelmi levelezés. Rendkívüli tárgy lett a torna és játék /2-2-2/ és egy újabb idegen nyelv /második osztálytól, 2-2 órában/.

Fontos változás az új tanítástervben, hogy nagyobb súlyt kaptak a szakmai tárgyak, ahogyan Vincze Frigyes megfogalmazta: " A reálkereskedelmi iskolai jelleggel meginduló iskolafaj tanításterve.. mindinkább közgazdasági irányba tolódott el." /7/ Igaz, a növekedés szám szerű értéke a tíz évvel korábbihoz viszonyítva nem magas, alig két százalék, de az egyes tantárgyak szakmai "profilja" vált tisztábbá. /1885-ben például még a "szaki" tárgyak között szerepelt a természettudományokhoz közelebb álló vegyi és mechanikai iparműtan.

Szeged új oktatási intézménye hamar népszerűvé vált a délvidéken. /Három budapesti iskola mögött az ország legnagyobb kereskedelmi iskolája lett a századfordulóra/. Szeged ekkor Dél-Magyarország legnagyobb kereskedelmi gócpontja volt. Sok nemzetiség lakott a körzetében. Legnagyobb számban német, de szerb, román, szlovák ajku tanulók is voltak /arányuk 30-35 százalék körül mozgott/, így az iskola a nemzetiségek asszimilációját is elősegítette.

A rendtartás előírásainak megfelelően első osztályba azokat a tanulókat vették fel, akik a polgári iskola, a gimnázium vagy a reáliskola négy osztályát sikerrel elvégezték, vagy akik betöltötték 14 évüket, és sikeres felvételi vizsgát tettek /1895-ben a felvételit eltörölték/. Magántanulókat ez az intézménytípus nem fogadott. Ebbe az iskolába a tanulók több mint fele a polgári

iskolából jött. 32 százalékuk a gimnáziumból, 10 százalékuk a reáliskolából. Felsőbb osztályba az a diák léphetett, aki a szépirást kivéve minden kötelező tárgyból legalább elégséges osztályzatot kapott, egy vagy két elégtelennel javító vizsgára, három vagy több elégtelennel osztályismétlésre utasították. Az érettségire bocsátás feltétele a sikeres osztályvizsga a felső osztályban /1895-től ezt a feltételt eltörlik, de öt év múlva újra visszaállítják/. Az 1885. évi szervezet a záróvizsgáról így rendelkezik; a végzősöknek legfőbb tárgyakból /nyelvek, kereskedelmi számtan, áruismeret, kereskedelmi és váltójog/ és melléktárgyakból /történelem, nemzetgazdaságtan, pénzügyismeret/ kell vizsgáznuk. Az írásbeli tárgyai; magyar /értelmezés, 3 óra/, német /értelmezés, 3 óra/, könyvvitel /4 óra/, kereskedelmi számtan /3 óra/. A szóbeli tárgyai a fenti legfőbb és melléktárgyak.

Az 1895. évi szervezet már nem záróvizsgálatról, hanem érettségiről beszél. Az írásbeli tárgyai: magyar nyelv és irodalom, német nyelv, francia nyelv /esetleg angol vagy olasz/, kereskedelmi levelezés, kereskedelmi számtan, politikai számtan, könyvvitel. A tételek kidolgozására 5-5 óra állt a jelöltek rendelkezésére. A szóbeli tárgyai: a magyar irodalom története az írásművek elméletével, vegytan és áruismeret, jogi ismeretek, közgazdasági ismeretek, történelem /a magyarok története és a kereskedelem története/, kereskedelmi földrajz.

Korlátozott mértékben és elsősorban szakirányban a tehetséges és tehetős tanulóknak lehetőségük nyílt a továbbtanulásra is. Előbb csak a gazdasági, erdészeti és bányászati akadémián illetve a tudomány- és műegyetem kereskedelmi iskolai tanárokat képző tanfolyamán, 1896-tól a vasuti tiszti tanfolyamon, 1898-tól az akkor alakult Kereskedelmi Iskolai Tanárképző Intézetben, 1899-től a postatiszti tanfolyamon, a budapesti Keleti Kereskedelmi Akadémián, 1902-től pedig a budapesti és kolozsvári Kereskedelmi Akadémia Kereskedelmi tanfolyamán tanulhattak tovább a sikeres érettségi vizsgát tett jelöltek. A felsorolás is mutatja, hogy az igazi társadalmi presztizst jelentő felsőoktatási intézményekbe ebből az iskolatípusból lényegében nem nyílt ut.

Ekkor még biztos megélhetést nyújtott az itt szerzett érettségi bizonyítvány. A szorosan vett kereskedelmi pályán kívül az 1883. évi, a köztisztviselők minősítéséről szóló törvény értelmében a postánál, pénztáraknál, zálogházaknál, vasutnál is elhelyezkedhettek az itt végzettek. A földbirtokosok, gyárosok, nagykereskedők gyermekei számára nagyobb gazdasági betekintést nyújtott ez az iskola, az itt szerzett kereskedelmi-közigazgatási ismeretek birtokában könnyebben betársulhattak szüleik vállalatába. Az elszegényedett földesuri családból származók magasabb tisztviselői állásban reménykedhettek. Ám zömében a nem uralkodó osztályhoz tartozók,

a kiskereskedők, kispárosok, köz- és magántisztviselők, alkalmazottak gyermekei jártak ide, s ők csak kisebb tisztviselői állásban reménykedhettek. Ez utóbbi adathoz még egy érdekes adalék: a különféle módon segélyezett és a tandíjmentes vagy kedvezményezett tanulók aránya 20 százalék körül mozgott ez időben. /8/

Nem volt könnyű elvégezni az iskolát. Az első évben beiratkozott 42 tanulóból az érettségi vizsgáig 25-en jutottak el, a szóbelin megfelelték 20-an. Az 1895/96-ban beiratkozott 207 tanuló közül 197-et osztályoztak, 143 megfelelt, 22-t javító vizsgára, 32-t osztályismétlésre utasítottak. Tíz évvel később a beiratkozott 382 tanuló közül 348 tett vizsgát, megfelelt 247, javító vizsgát tehetett 83, osztályt ismételhett 18 tanuló.

Semmiképpen sem feltételezhetjük tehát, hogy az iskola liberalizmusának ment hire. Ellenkezőleg: éppen a szigor lehetett az egyik vonzerő, főképpen pedig az iskola oktató-nevelő munkája, jól szervezett belső élete ösztönözhetette a szülőket arra, hogy gyermekeiket ide irassák. Szinvonalas, változatos munka folyt az 1887-ben alakult neves önképzőkörében, amely 1898-ban felveszi Baross Gábor nevét /9/, s előbb önállóan, majd a daloskörrel /1896/ és a zenekörrel /1899/ együtt nemcsak az iskolai ünnepek állandó szereplője volt, hanem a városi rendezvények szívesen látott, a sajtóban is

elismerést kiváltó résztvevője is. Az 1896-ban alapított, 534 Ft alaptőkével rendelkező segítőegyletének vagyona tíz év múlva már 10 165 korona. Az 1900-ban alakult gyorsírókörre - amely nyolc év múlva felveszi Jakab Lajos nevét /10/ - a legnépesebb, eredményei az országos versenyeken már ekkor kiemelkedőek. 1900 óta működő tornaköre a milleniumi ünnepségek alkalmával rendezett országos középiskolai tornaversenyekről egy arany, hat ezüst és négy bronzéremmel tért vissza.

Nagy összetartó erőt jelentett az 1904-ben alakult Szegedi Felső Kereskedelmi Iskola Végzett Tanulóinak Szövetsége, amely célul tűzte ki az iskola volt és akkori tanítványainak erkölcsi és anyagi támogatását, a tanulók segélyezését ösztöndíjakkal, tanulmányi ösztöndíjak kiadását, a kereskedelmi tudományok művelését, szakmunkák kiadásának előmozdítását, felolvasások tartását. Minden részletre kiterjedő, 56 paragrafusból álló alapszabályzata részletesen rendelkezett a fentiekén kívül a tagsággal járó kötelezettségről, a tőke- és tartalékalap megteremtésének módjáról, felhasználásának lehetőségeiről, az ügykezelés rendjéről, a tisztségviselők, a választmány és a közgyűlés hatásköréről és feladatairól.

Talán nem elhamarkodott következtetés, hogy egy olyan iskolában, amely ennyire gondoskodik a tanulók képességeinek sokoldalú fejlesztéséről, s amelyhez így kötődnek a végzett tanítványai, sok kiemelkedő, az iskola

jó hírnevét megalapozó pedagógusegyéniség dolgozhatott. Ma már csak a nevüket ismerjük, de vallanak azért a ránk maradt írásos anyagok. A kiváló szervező, Perjéssy László igazgató hitvallásnak is beillő szavai: az 1903-ban tartott zászlóavató ünnepségen - amelyre egyébként az ifjúság felkérésére Móra Ferenc Avató címmel verset írt /11/ - önmagukért beszélnek: "A munka az ember életeleme, a tisztességes, becsületes munka teszi az embert a szó valódi értelmében nemessé. Ez ad értéket az életnek, becset a megszerzettnek... A sikeres munkának a türelem, a kitartás, a megbízhatóság és a kötelességtudás alapföltételei." /12/

Mai szemmel szinte meglepőnek tűnhet, hogy a tanárok egy része rendszeresen publikált a helyi vagy az országos lapokban, főleg pedagógiai, tanügyi, nyelvészeti, közgazdasági témájú cikkeket. Közéjük tartozik Altenburger Adolf, Fehér János, Fűrész Nándor, Gagyhy Dénes, Perjéssy László, Sassi Nagy Lajos, Schindler József, Szmolány Nándor. Sokan vállalkoztak tankönyvek írására is. Andrássy Jenő jogi, Hausz Rezső Sándor német nyelvtan, Kovács Samu történelem, Pataki Simon földrajz, Perjéssy László kereskedelmi számtan, algebra, geometria, Reich Manó kereskedelmi levelező, Sassi Nagy Lajos magyar irodalom, Tóth József geometria tankönyvet írt. Több tanárnak jelent meg könyve is /Andrássy Jenő, Pataki Simon, Perjéssy László, Sassi Nagy

Lajos, Szmolény Nándor/. /13/ Óraadóként dolgozott az iskolában többek között Reizner János, a Somogyi Könyvtár és a Városi Múzeum igazgatója, Szeged nagy monográfusa is. Közgazdasági ismereteket tanított a középső és felső osztályokban 1896-1904 között, heti 8-10 órában.

Nem érdektelen tudni azt sem, kik taníthattak kereskedelmi középiskolában. Már a kereskedelmi iskolák első szervezete /1872/, majd az ezt követő, 1884-ben, 1885-ben és 1895-ben megjelent szervezet is intézkedik a kereskedelmi iskolai tanárok képzéséről. Az egymást követő rendelkezések újabb és újabb változásokat hoztak. Itt most csak a legkiforrottabb, leginkább áttekinthető, de még így is eléggé bonyolult 1895-ös állapottal foglalkozunk. Eszerint a magyar nyelvet és irodalmat, a történelmet, a német és a francia nyelvet, a mennyiségtant és a természettant középiskolára képesített tanárok taníthatták. A jogi és közgazdasági ismereteket csak jog- és államtudományi doktorátussal rendelkezők adhatták elő. A földrajz, a vegytan és áruismeret, a kereskedelmi és politikai számtan, a könyvvitel, a kereskedelmi levelezés és a kereskedelmi ismeretek tanítására a képesítést szakvizsgálattal kellett megszerezni, amelyet a középiskolai tanárookra nézve kötelező alapvizsgálatnak kellett megelőznie.

A szakvizsgát a vallás- és közoktatásügyi miniszter által kinevezett, az adott szakterület jeles képviselője

selőiből álló felső kereskedelmi tanárvizsgáló bizottság előtt kellett letenni. A szaktárgyakat három csoportra osztották:

- 1/ Könyvvitel, kereskedelmi ismeretek és levelezés. A vizsgára bocsátás feltétele: sikeres alapvizsga magyar és német nyelvből.
- 2/ Kereskedelmi és politikai számtan. A vizsgára bocsátás feltétele; sikeres alapvizsga mennyiségtanból és természettanból.
- 3/ Földrajz, vegytan és áruismeret. A vizsgára bocsátás feltétele: sikeres alapvizsga földrajzból és vegytanból.

A sikeres alapvizsgán kívül a jelentkezőknek azt is igazolniuk kellett, hogy a pedagógiai illetve az érintett szaktárgyakat további négy féléven át hallgatták az egyetemeken valamelyikén vagy az e célból szervezett tanfolyamon.

A miniszter 1896-ban átmeneti intézkedést hozott a kereskedelmi iskolában tanító polgári iskolára képesített tanárokkal kapcsolatban is. Ennek értelmében - ha már legalább három éve kereskedelmi szaktárgyakat tanítottak - 1898-ig kedvezményesen, vagyis a szabályszerű előtanulmányok és a szükséges alapvizsgálat nélkül is jelentkezhettek felső kereskedelmi iskolai tanári szakvizsgálatra.

A tanárok továbbképzését szolgálták az ugynevezett

szünidei tanfolyamok is /14/. Ugyanilyen céllal vettek részt a Kereskedelmi Oktatásügyi Nemzetközi Egyesület külföldön rendezett tanfolyamain is.

Látjuk tehát, hogy átmeneti és szükségmegoldások váltják egymást, a kereskedelmi iskolai tanárok ügye nem eléggé rendezett. Külön kereskedelmi iskolai tanárképző intézet csak 1898-ban jön létre a tudományegyetemmel és a műegyetemmel kapcsolatosan, valamint a budapesti Kereskedelmi Akadémia mint gyakorló iskola mellett. A képzési idő négy év: Az érdeklődés nagy, így 1902-től már csak jeles vagy jó érettségi bizonyítvánnyal jelentkezőket vesznek fel.

1903-as adat szerint az ország harminchét felsőkereskedelmi iskolájában a kötelező tárgyakat összesen 362 tanár tanítja, közülük 277-nek van formális képesítése erre az iskolatípusra. /15/

Ezzel szemben a szegedi iskolában ebből a szempontból sokkal kedvezőbb a helyzet. 1895-ben a 11 fős testületben hét rendes, egy helyettes és három óraadó tanárt találunk. A rendes tanárok közül polgári iskolára van képesítve négy, középiskolára egy, kereskedelmi iskolára kettő. Tíz év múlva a 20 fős tanári karban tizenhárom rendes és hét óraadó tanár dolgozik. A rendes tanárok közül már kilenc szerzett képesítést kereskedelmi iskolára, négy középiskolára. Gyakorlatilag tehát a rendes tanárok között egyetlen képesítés nélkülit sem talál-

lunk. Ez mindenképpen figyelemreméltó tény, hisz az országos átlag ekkor 76,5 százalék. /16/

Az iskola vonzáskörzete nagy volt. Az első évtizedben a tanulóknak mindössze egyharmada helybeli /de még az ötvenedik évfordulón is csak kétharmada az/, a többiek sem csak Csongrád megyéből érkeztek, hanem más megyékből, sőt külföldről is. /17/ Ugyanilyen nagy a vidékiek aránya a többi szegedi középiskolában is. A nagyszámu diákság elhelyezésére kétféle lehetőség nyílt: a diákok vagy olyan magánszemélyeknél laktak, akik erre az iskolától engedélyt kaptak, vagy az internátusok /18/ valamelyikében. Középiskolás internátusok voltak ez időben a Dél-Magyarországi Közművelődési Egyesület Nevelőintézete, a Szegedi Diákotthon, a Gyertyámosi Nyelvtörjesztő Egylet szegedi Fiunevelő Intézete, a Délvidéki Földművelők Táp- és Nevelőintézete. Csak kereskedelmi iskolai tanulókat vett fel a szegedi zsidó hitközség felügyelete alatt álló Tanulók Otthona, a Szegedi Kereskedők Egyesületének Internátusa, végül 1911-től, a polgári iskola elköltöztetésétől az iskola saját, 24 személyes internátusa, amely azonban csak 1914-ig tudott működni.

1911 létszámban a csucst jelentette az iskola életében: a 17 rendes és 8 óraadó tanár 522 tanulót tanított 12 osztályban /5 alsó, 4 középső, 3 felső/ 31 jelentkezőt helyhiány miatt el kellett utasítani. Megérttek

a feltételei egy második kereskedelmi iskola létesítésének. A város 1912-ben új kereskedelmi iskolával gazdagodott.

Az iskola belső élete

Az iskola belső élete tükrözte a korabeli Magyarország társadalmának képét. A már korábban említett zászlóavató ünnepségen a beszédekben nem lehet nem észrevenni az új idők hangját: "Harc folyik ma is éppoly dülő, mint a vérrel küzdött, harc folyik közgazdasági téren, fegyvere a munka, a győzelem bére: a vagyonosság, függetlenség, önrendelkező szabadság... Iskolánk hivatása fegyvert készíteni, mellyel a lét harcát megvívhatják, fegyvert, mellyel közgazdaságát értelemmel, szívvvel és lélekkel szolgálják." /Perjéssy igazgató/ /19/.
"...szükség van az iskolákra legszakszerűbb alakjában ma és méginkább szükség lesz a közeljövőben, amely - ha a jelek nem csalnak - egészen a közgazdasági harcok jegyében fog állani." /Schack Béla, a felsőkereskedelmi iskolák főigazgatója./ /20/

Széles lehetőségek nyíltak a tanulók egy része előtt: nemcsak Magyarország tájait járták be és ismerkedtek meg az adott környék ipartelepeivel, kereskedelmi intézeteivel, már a második tanévtől, külföldön is volt alkalmuk tapasztalatot szerezni. 1901 márciusában például 4000 km-es délnyugat-európai kiránduláson vett részt -

együtt a székesfehérvári iskolával - 17 diák és 3 tanár, 190 korona költséggel, Marburg-Trieszt-Milano-Genova-Nizza-Monaco-Mareville-Lyon-Genf-Zürich-München utvonalon. /21/

1910 márciusában Fiume-Velence-Bologna-Firenze-Róma-Ancona az utirány. 46 tanuló és 2 tanár utazik a tanulmányi kirándulásra, a költség 120 korona. 1912 júniusában az utirány már Berlin-Hamburg-Lipcse-Drezda-Bécs /23 tanuló, 3 tanár, a költség 160 korona/. Nyilván nem véletlen az utibeszámoló megjegyzése a nagy áruházak, gyárak, a börze, a művészeti és természeti nevezetességek kapcsán: "A német erő, kitartás és joggal büszkélkedő önérzet némán is beszédes megnyilvánulásait láttuk, tapasztaltuk mindenütt." /22/

Érdeemes egy pillantást vetni az érettségi tételekre is. Igaz, a külföldi tanulmányutak csak kevesek számára elérhetők, de a megoldandó példákban az országhatárok elmosódnak. Néhány példa:

1906/1907, kereskedelmi számtan: 1. A Smith, London, június 8-án értesítést küld Beregi Oszkárnak, Szeged, hogy a május hó 26-án adott megbízásából vett számlájára és küldött veszélyére az "Adria" gőzössel ... 3 láda ... Madras-indigót ... 2. Berlin Budapest számlájára június 5-én elad frt. 5000,- n.é. nagy aranyjáraadékat á. 94,50 és 25 db Osztrák hitelrészvényt ... Ugyanakkor küldvényez Párisnak..." /23/

1906/1907, francia nyelv: l., Horvát és Telkes, budapesti cég 1905. május 10-én megkérdezi a Crédit Lyonnais-tól Párisban, hogy milyen föltételekkel volna hajlandó nekik megengedni, hogy elfogadványaikat hozzájuk telepíthessék. Mint értesítést adó forrást megnevezik: Alexandre Torjánt ott, Röderes et Co. Berlin, és a "Budapest Kereskedelmi Bank"-ot . /24/

1909/1910, kereskedelmi számtan; "Gebrüder Deutsch, Berlin, Morray Károly Budapest megbízásából 1910 áprilisában vásárol..." /25/

1913/1914, kereskedelmi számtan: "A Magyar Általános Hitelbank, Budapest, Nagy János, Arad megbízásából és számlájára a következő ügyleteket bonyolítja le: ...küldvényez Londonnak... küldvényez Párisnak... terhére írja a London közvetítésével vásárolt és Trieszten át szállított bors értékét..." /26/

Hogy érettségi után nem az ő megbízásukból bonyolítják le a fentiekhez hasonló üzleteket? Magyarázza ezt a korábban ismertetett származási megoszlás. 1910-es adatok szerint az addig érettségit tett 1633 tanuló az alábbi pályákon talált megélhetést: önálló iparos 13,4 százalék, kereskedelmi alkalmazott 14,39 százalék, pénzügyintézetnél, biztosítónál dolgozik 23,31, a közlekedésnél, postánál 16,07, közigazgatási pályán 13,16 százalék. Kisebb arányban álltak alkalmazásban őstermelők-nél, iparosoknál, diplomát 1,61 százalékuk szerzett. Az adatokból is kitűnik, hogy kevesen lettek tőkések, a

nagy többség csak az alkalmazotti alsó rétegig ért el.

Az első világháboru közeledtével és idején a tanulólétszám nem nagy mértékben, de fokozatosan csökkent, 400 alá esett. Az iskola épületét már 1914 júliusában katonai kórházzá alakították át, így a Madách utcai polgári iskolában helyezték el a tanulókat, a hét első felében délelőtti, második felében délutáni foglalkozásra osztva be őket. A tanárok közül többen katonai szolgálatot teljesítettek, és nagy létszámmal vonultak be a diákok is /1914-ben 36, 1915-ben 56, 1916-ban 55, 1917-ben 54 fiu/. Miniszteri rendelet értelmében ezeknek a tanulóknak ugynevezett hadi tanfolyamokat szerveztek, s így ők már tavasszal bizonyítványt kaphattak. A nem hadkötelesek a szokott időpontban vizsgáztak. Az eredményeket az év végi beszámolók kielégítőnek mondják, de hozzáté-
szik: "Ez ugyan nem jelenti azt, mintha a normális viszonyok között elért eredményt tudtuk volna felmutatni. Ennek oka jórészt a háborus állapotokra vezethető vissza... A hadi tanfolyamok, a megélhetés gondjai, a családi viszonyokban beállott kedvezőtlen változások, az iskola elhelyezésében rejlő hiányok mind hátráltatták az iskolát munkásságának kifejtésében." /27/ S ekkor hangzottak el az első panaszok nemcsak a tanulókezelését, hanem magatartását illetően is: "Erkölcsei magaviselet tekintetében a háboru folyamán állandó rosszabbodást konstatálhatunk... Léhaság, könnyelműség,

a kötelességteljesítés érzetének hiánya jellemzik a tanuló ifjúságot." /28/

Az 1916-17. tanévben életbe lépett a redukált tanításterv, amelyen egy év múlva csekély módosítást hajtottak végre. Az új dokumentum az iskola belső szakmai követelményét is korrigálni próbálta: az óraszámot évfolyamonként 30-ban maximálták, a kötelező órák tartását csak reggel nyolc és délután egy óra között engedélyezték.

Szükség volt erre az intézkedésre, mert a három év alatt elsajátítandó tananyag mennyisége s a nyilván ezzel is összefüggő magas óraszám nagy megterhelést jelentett a tanulóknak. A kötelező órák is legalább egy délutánt elfoglaltak, s a fakultatív tárgyak és a különböző ifjúsági körök újabb délutáni elfoglaltságot jelentettek a tanulóknak. A napi kétszeri bejárás sok időt vett el a diákoktól, különösen az intézettől távol lakóktól. Motiválta a miniszter rendelkezését a háborús viszonyokból eredő tanár- és helyiséghiány is.

A redukált tanítástervben /ld. 4. sz. melléklet/ az 1895 évihez viszonyítva eggyel kevesebb tárgy szerepel. Megszűnt és más tárgyakba olvadt be a kereskedelmi ismeretek /levelezésbe, közgazdasági ismeretekbe, jogi ismeretekbe/ és az irodai munkálatok /levelezésbe, könyvitelbe, számtanba/. Újként lépett be a Gabelsberger-Markovits rendszerű magyar gyorsírás levelező része. A tárgy

kötelezővé válásával a kereskedelmi iskolai tanárok régóta hangoztatott igényét elégítették ki. Eggyel-eggyel csökkent a magyar nyelv, a második idegen nyelv, a kereskedelmi számtan, a jogi ismeretek és a szépirás óraszám. Az általánosan művelő és a közgazdasági tárgyak aránya 51:39 lett. Szakmai szempontból ez nagy csökkenést jelent. Annyit azonban tudnunk kell, hogy közismereti tárgyak egy része mintegy a szakmai tárgyak alapozó, előkészítő szerepét is betöltötte, s például az idegen nyelvi levelezéssel összefüggő ismeretek átkerültek a francia és a német nyelv tantervébe.

Ez a tanításterv azonban nem sokáig maradt érvényben, lényegében része volt a századelőn elkezdődött, a szakmai közönség részéről nagy érdeklődéssel kísért és nagy vitákat kavarázó, s a háború kitörése miatt csak 1920-ban lezáruló tantervi reformfolyamatnak.

Az első világháború befejezésével lezárult az iskola fejlődésének első szakasza.

II.

AZ ISKOLA TEVÉKENYSÉGE A HORTHY-KORSZAKBAN /1919-1944/

A kereskedelmi iskolák reformja

Az első világháboru után végbement gazdasági-társadalmi változások az iskola életében is nyomot hagytak. Megnőtt az agrárproletáriátus és a nagybirtok, az ipar és az ipari munkásság száma és jelentősége, a kereskedelem viszont a gazdasági válság miatt elvesztette bázisát, ebből következően gazdasági jelentőségét is. A trianoni békeszerződés után az 1918/19-ben működő 75 felső kereskedelmi iskola száma 41-re csökkent.

1920-ban újabb változás következett be a kereskedelmi szakoktatásban. Az 1895. évi negyedik szervezet revíziója ugyan már 1902-ben elkezdődött, de a történelmi események miatt csak ekkor lépett életbe. A legjelentősebb változás, hogy az iskola négy évfolyamúvá vált "annak átgondolásától indítva, hogy hazánk megújításában s az érte meginduló nagy gazdasági küzdelemben csak teljes vértetéssel, így többek között kitűnően szervezett szakoktatási intézetekkel vehetjük fel eredményesen a versenyt..." /29/ Ez a változás két tagozatra osztja a kereskedelmi iskolákat a részint kereskedelmi alkalmazottaktól elvárt különböző fokú felkészültség, részint az ide beiratkozó tanulók különböző képességei és anyagi helyzete miatt.

Az alsó a kereskedelmi tagozat /I-II. osztály/, amely a közvetlen árukereskedelemre készít fel, tananyagában a hazai viszonyok domborodnak ki, a tantárgyak közül a magyar fogalmazás, a számolás, egy idegen nyelv, valamint a szép-gyors- és gépirás szerepel előtérben. A felső a közgazdasági tagozat /III-IV. osztály/, amelynek tananyagában már a bizományi és külföldi kereskedelem, a közgazdasági és jogi ismeretek kapnak nagyobb hangsúlyt, az irodalomban, a történelemben és a földrajzban az egyetemes vonatkozású részek, a természettudományi tárgyak közül a vegytan.

Az új tanterv a korábbiakhoz hasonlóan hangsúlyozza a közismereti és szaktárgyak szétválaszthatatlanságát, harmonikus egymásra épülésük fontosságát.

A középfoku kereskedelmi oktatás célja megváltozott. Magángazdasági kiképzést kívánt adni a tanulóknak, s nem elsősorban a szaktárgyak magas óraszámában történő tanításával, hanem úgy, hogy a kívánt szemlélet minden tantárgy tanítását áthassa.

Az új óraterv szerint /ld. 5. sz. melléklet/ a heti óraszám minden évfolyamon 32 lett, hetenként egy munkadélután tartottak, rendes tárgy lett a gyorsírás, a testnevelés, újként lépett be a gépirás, megszűnt a szépírás, s természetesen emelkedett az egyes tárgyak óraszámára. Már a megjelenés után egy évvel elkezdődtek a változások, megnőtt a hit- és erkölcstan óraszámára

minden évfolyamon egyről kettőre /1921/, eltörölték a munkadélutánt és a kettős tagozódást /1924/, a kereskedelmi ismeretek és a levelezés két önálló tárggyá vált /1925/. 1927-ben új tantervet vezettek be /ld. 6. sz. melléklet/.

Az óraszám az első és a második évfolyamon 30-30-ra csökkent, a harmadik és a negyedik osztályban változatlan maradt. A csökkenés 1-1 órával érintette a magyart, a természettant, a német nyelvet, a mennyiség-tant és a könyvvitelt, kettővel nőtt a történelem és a francia nyelv óraszám. Új tantárgyként lépett be a kémia és a technológia második osztályban 2, harmadikban 3 órában, ezzel együtt az áruismeret a negyedik osztályba került mindössze két órában. A gépirás és a szépírás eggyel csökkent óraszámában nem kötelező tárgy lett. Érdekes megfigyelni, hogy a szakmai tárgyak aránya az előző tantervhez képest csökkent: míg 1920-ban 60 százalék, addig 1927-ben 49,3 százalék.

Az első világháború után tehát ez az iskola is négy évfolyamává vált ugyan, de létszáma 200 fölé ritkán emelkedett, a világgazdasági válság elmélyültével 100 körül mozgott. Az 1933/34-es tanévben mindössze 91 tanuló iratkozott be, 83 kapott bizonyítványt.

A beiratkozottak növekvő arányszámában a polgári iskolából jöttek, a helyi középiskolákból 1-2 tanuló

folytatta itt a tanulmányait. Évről évre visszatérő panasz, hogy a szülők nem ismerik fel a szakképzés fontosságát, márpedig - ahogyan az értesítő fogalmazza - a gazdasági élet fejlődése, amely jövőnk alapját képezi, "kiváló képességű, széles látókörű gazdasági szakférfiakat" /30/ kíván. A jelentősebb polgárcsaládok is csak szerényebb képességű gyerekeiket iratják be ide. Nagybirtokos, nagykereskedő fiával már csak elvétve találkozunk, a tanulók több mint kétharmada kis- esetleg középbirtokos, iparos, kiskereskedő gyermeke, a fennmaradó rész szülei különböző területen foglalkoztatott tisztviselők, valamint nyugdíjasok, értelmiségiek.

Illuzió maradt így az elképzelés: önálló kereskedelmi pályára felkészíteni a végzetteneket. A diákok alkalmazásban állók lettek, s csak elenyésző számban tanultak tovább.

A gazdasági válság kibontakozásával a fogyatkozó számú érettségizettek egyre nehezebben tudtak elhelyezkedni, csak a háborús konjunktúra idején ad hirt az évkönyv arról, hogy a végzettenek már válogathatnak a munkahelyekben, az iskola a keresletet nem tudja kielégíteni.

A tanulóknak most már csak egyharmada volt vidéki. Változást hozott, hogy a vasuton való bejárást is engedélyezték. A környező településeken lakók közül

viszonylag sokan éltek ezzel a lehetőséggel. Az új jelenség súlyát bizonyítja több tényező. A bejárókra külön figyelmet fordított a tantestület, sőt a felső kereskedelmi iskolai igazgatók 1931. évi negyedik értekezlete is foglalkozott a bejárásból adódó nevelési problémákkal. Miniszteri rendelet szabályozta, hogy a bejárásból adódó egészségügyi, erkölcsi és tanulmányi hátrányok miatt csak azok kaphatnak engedélyt a bejárásra, akiknek magaviseleti osztályzata legalább jó, s otthonról való távollétük nem haladja meg a kilenc és fél órát.

A megélhetési gondok tükröződtek az iskolaorvosi vizsgálatok eredményeiben. 1930/31-ben olvashatjuk az első jelzést a növekvő számú megbetegedésekről, 1937/38-ban a tanulók egyharmada rosszul táplált és gyengén fejlett, s a következő években sincs jelentős javulás.

Fontos szerepet kapnak ebben az időszakban az iskolabank /Diákkaptár/, az 1923-ban alakult Ifjúsági Vöröskereszt Egyesület által szervezett akciók, s nem utolsósorban az Ifjúsági Segítőegylet, amely elsősorban tankönyvek kölcsönzésével, ingyen füzetek osztásával, apróbb segélyekkel tud valamelyest enyhíteni a rászorulóknak gondjain. Az 1934-35. tanévben a növendékek 93 százaléka részesült tankönyvsegélyben, de 70-80 százalék között mozog az arány az ezt megelőző és követő

években is.

Az iskola fennállása óta támaszkodott a különböző testületek és magánszemélyek adományaira, alapítványaira, mind a felszerelések gyarapításában, mind a tanulók jutalmazásában illetve segélyezésében. A legsokoldalubb és rendszeres segítséget az 1925-ben ujjaalakult Végzett Tanulók Szövetsége nyújtotta. A szövetség, amely a gyakorlati élet és az iskola közötti kapcsolatot igyekezett megteremteni, továbbra is fontos szerepet játszik. Törekvései, akciói mindenekelőtt azt erősítik meg, hogy szakiskola fontos társadalmi szerepet tölt be, nagy szükség van közgazdasági műveltséggel rendelkező középfoku kaderekre.

Az iskolai nevelőmunka néhány jellegzetes vonása

Az oktató-nevelő munkában jelentkező gondok az első világháboru óta visszatérnek az évkönyvekben, olyannyira, hogy 1924-ben Tanulóifjuságunk kötelességérzete címmel külön tanulmány foglalkozik a jelenséggel, kutatva az okokat és a megoldásokat, hangsúlyozottan kiemelve a szülői ház szerepét. Jellemző módon úgy látja, hogy a társadalom /amely"lépésről lépésre halad a békebeli állapotok felé"/, s benne az iskola mindent megtett a fiatalok kötelességérzetének kialakításáért és megszilárdításáért, sőt "a tanári ambíció a nyomtatott paragrafusokon is tultette magát." /31/

1922-től miniszteri rendelet értelmében a fogadóórákon kívül a tanárok szülői értekezleten is találkoztak a szülőkkel. Az itt elhangzó tájékoztatók azt a célt szolgálták, hogy gyakorlati értékű elgondolásokkal adjanak útmutatást a családoknak gyermekeik neveléséhez. Jó alkalom volt ez arra is, hogy az igazgató aktuális iskolai kérdésekre hívja fel a szülők figyelmét. /32/

Az általában évente, s most már csak belföldre szervezett tanulmányi kirándulások célja részben, a szegedi intézményi- és gyárlátogatások célja egészében ez volt, hogy az iskola tanulói bepillantást nyerhessenek a gyakorlati életbe. /Ezt a célt szolgálja majd az 1940-ben bevezetésre kerülő szakmai gyakorlat is./

Nevelés szempontjából - ahogyan az 1920-as módszertani utasításokban megfogalmazódott - "...az egész munkálaton végigvonul a keresztény erkölcsi- és nemzeti meggyőződésre nevelés nagy gondolata, kifejezésre jut ez nem csupán a hit- és erkölcstanban, a magyar irodalomban, a történelemben, a jogi és közgazdasági ismeretekben, hanem a szorosan vett kereskedelmi szaktárgyak tanításánál is, amelyekben számos alkalom nyílik arra, hogy az ifjúságba altruisztikus eszméket neveljünk."/33/ Az ellenforradalmi rendszer ideológiájának két alapgonddalátával találkozunk itt.

A győztes ellenforradalom legelső intézkedései közé

tartozott a vallásoktatás tárgyában kiadott rendelet. A Tanácsköztársaságnak az ifjúság lelkében véghezvitt pusztítására hivatkozva feltétlenül szükségesnek tartották az ifjúság szilárd valláserkölcsei alapon nyugvó nevelését. Ennek egyik eszköze volt a hit- és erkölcs-tan bevezetése heti egy órában /láttuk, hogy az óraszám 1921-ben eggyel megnőtt/. A nevelők tanítványaikkal együtt kötelesek voltak részt venni az előírt /vasár- és ünnepnapi illetve tanévnyitó és -záró/ istentiszteleteken, 1920-tól pedig, amikor rendelet jelent meg a "nemzeti imáról", a tanítás kezdetén és végén elmondani a Magyar Hiszekegyet. /34/

A tananyag középpontjába 1919-től az állandóan hangsúlyozott valláserkölcsei nevelés mellett az ugynevezett nemzetismeret került. Az ebbe a gondolatkörbe tartozó tárgyak /magyar nyelv és irodalom, történelem, földrajz stb./ óraszámja növekedett, de ennél is lényegesebb, hogy az érintett tárgyak belső arányai változtak meg oly módon, hogy a tananyag egyetemes vonatkozású részeit csökkentették.

Az iskolai ünnepélyek is a nemzettudat érzését és erősítését hivatottak szolgálni a kor nacionalista sovinszta szellemének megfelelően. Iskolai ünnepélyeket rendeztek október 6-án, december 10-én /35/ és március 15-én, megemlékeztek november elején a halottak napjá-

ról , május folyamán az első világháború hőseiről, történelmi személyiségekről, uralkodók, a kor politikusainak évfordulójáról.

A vallás-erkölcsi nevelés mellett a korszak nevelési rendszerében kiemelten fontos szerepe volt a testi nevelésnek is. Ennek megfelelően a militarizmus kulturpolitikai érvényesítését volt hivatva szolgálni a testnevelés tantárgy és a testedző körök kötelezővé tétele /1920 illetve 1925/, a cserkészmozgalom életre hívása, amely burkolt katonai képzésre is szolgált. Egyértelműen nyíltan szolgáltatta ezt a célt a leventeképzés kötelezővé tétele /1939/ a 12-23 éves korosztály számára évente 10 hónapra, heti 4 órában.

Az iskolában is megalakult a testedzőkör. Jellemző módon Attila király nevét veszi fel. Viszonylag sok szakosztállyal működik /atlétika, torna, labdarúgó, kosárlabda, úszó, vívó/. Ez azért figyelemreméltó tény, mert az iskola tornaterme és udvara kicsi, így az edzések egy részét a város különböző sportpályáin végezték a tanulók. A leventeoktatás az előírásoknak megfelelően folyt. A fiúk elméleti kiképzése az iskolában, gyakorlati kiképzése a Pálffy-leventepályán történt. Ehhez kapcsolódott a repülőképzés /aero-kör/ megszervezése is -" a haladó kor szavának engedelmességgel", ahogyan az értesítő fogalmazza /36/. Érdekes, hogy

cserkészcsapat alakulásáról csak az 1942-43-as tanévben ad hirt az értesítő.

Érdemes megfigyelní az évkönyvek hangnemén kívül a továbbra is szép számmal működő ifjusági egyesületek tematikáját, célkitűzéseit.

Álljon itt két kiragadott példa. A vöröskeresztesek edzik testüket és lelküket "arra a küzdelemre, amely a jövő magyar ifjuságára vár", a "nemzeti közösségre nevelést" tűzik ki célul. /37/ Az önképzőkör célja "a fiatalok hazafias és keresztény nevelése", tagjai irredenta verseket szavalnak, "az ifjak lelkébe beleégetik trianoni nyomoruságunkfájó dátumait, hogy megtanulják, mit jelent az; nem felejtünk!" /38/

A korak politikai elvárásait jól tükrözik a pályázati témák is. Az egyház és az állam Szent István elgondolásában

/iskolapatrónusi tétel, 1939-40/ /39/

Szent István, IV. Béla és vitéz Nagybányai

Horthy Miklós

/történelem, 1940-1941/

Szent István alakja a magyar költészetben

/magyar, 1940-41/

Mit nyert Magyarország az eddig visszacsatolt területekkel és milyen gazdasági értékeink vannak még idegen kézen?

/földrajz, 1940-41/

A keresztény magyar ifjúság jövője a kereskedelem terén

/gazdasági tétel, 1940-41/ /40/

Magyarország, a kereszténység védőbástyája,
valamint Szent István, az örök nemzetnevelő
/történelem, 1941-42/ /41/

De vallanak más részletek is. Az iskola tanulói és tanárai 1938. november 7-én és 11-én a ma is meg-
lévő diszteremben rádión hallgatják a tudósítást Horthy kormányzó bevonulásáról Komáromba és Kassára, 1940. szeptember 15-én pedig Kolozsvárra. A Szent István év kapcsán az iskola az 1938-39. tanévben felveszi első királyunk nevét. A kultuszminiszterhez írt kérelemben a tanári kar a választást így indokolja; "Hő kívánságunk tehát, hogy iskolánk, itt a Tisza partján, a trianoni határ szélén szerény erővel is hirdesse és ápolja a Szent István-i gondolatot s ezzel az egységes szent magyar haza gondolatát is." /42/ .

A közoktatásügyi igazgatásról szóló 1935. VI. törvény cikk végrehajtási utasításának 31. paragrafusa sorolja fel az iskola nevelő munkájának megfigyelési szempontjait. A tizenegy pont közül mindössze kettő foglalkozik a valláserkölcsei és hazafias neveléssel, de a

feladatmegjelölés az egész szöveg egyharmadát teszi ki. Az utasítást rövidítve idézzük; "Figyelje meg az iskola-látogató, hogy a tanárok a hazafias nevelés szempontjából felhasználnak-e minden oly lehetőséget, amelyekkel a tanítási órákon kívül is mélyíthetik a tanulók hazafias érzelmét, s állapítsa meg, hogy a nemzeti ünnepeket a célnak megfelelően megtartják-e? ... Ismerik-e a tanulók nemzetünk történelmét, az állam, a haza és a nemzet fogalmát, a nemzet egységes célkitűzéseit? ... a tanulók a kötelező istentiszteleteken rendszeresen részt vesznek-e, teljesítik-e mindazokat a vallásos élettel kapcsolatos kötelelességeket, amelyeket egyházuk előír, s hogy a tanárok az istentiszteleteken való részvételükkel, ellenőrzésükkel és jó példájukkal nevelőleg hatnak-e a tanulókra? ... nincs-e a tanulók között vallástalan irányzat, nem fordulnak-e elő erkölcsi meg tévelyedések?" /43/

A tanulmányi munka színvonalát nem volt könnyű megőrizni. Ebben az időszakban különösen magas a meg nem felelt tanulók aránya: 1928-29-ben 47 százalék, 1937-38-ban 37 százalék, de az ez utóbbit megelőző és követő években is 20 százalék körül mozog. Nagy a lemorzsolódás év közben is. Az okok többfélék. Szerepet játszik ebben az iskolatípus még mindig kis presztizse, aminek következtében csak a gyenge előképzett-

ségtek jelentkeznek inkább a kereskedelmibe. Nem elhanyagolhatók az elhelyezkedési és az anyagi gondok sem. S végül utalnunk kell a szelekciós rendeletre, amely kizárja a polgári vagy a középiskolák IV. osztályát ismétlő vagy javító vizsgával végzetek felvételének lehetőségét.

Ugyanakkor az erőfeszítések egy területen különösen szépen kamatoztak. A nagymultu gyorsírókör sikert sikerre halmozott. Már a huszas években elnyerte a Kónyi Manó és a Tiro-díjat /a Cicerót író Tiro szobra ma is megvan az igazgatói irodában/. A szép sorozat a harmincas években sem szakadt meg: a városi, kerületi és országos versenyeken egyéni- és csapatversenyben a tanulók sorra értek el első helyezést, s a pontversenyben elnyerték a legjobb vidéki iskolának járó Traeger vándordíjat és az ország legjobb iskolájának járó kultuszminiszteri vándordíjat. Elsők között szerepeltek a diákok - bár ritkábban - közgazdasági ismeretekből és német levelezésből is.

Az iskola jól felszerelt szertárai /fizikai, földrajzi, történelmi, áruismereti, vegytani, torna/, gazdag tanári és ifjúsági könyvtára, a gyakori filmvetítések a munka eredményességét szolgálták.

A kereskedelmi középiskolák létrehozása

A harmincas évek végén újabb változás következett be a gazdasági szakiskolák életében. Ezeket a középfokú tanintézeteket a közvélemény nem tekintette egyenrangúknak a középiskolákkal. Ezt az állapotot akarta megszüntetni az 1938. évi XIII. törvénycikk, amelynek nyomán 1940-től a gazdasági szakiskolák mint mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi középiskolák működtek tovább és tagozódtak: a gyakorlati élet szükségleteinek megfelelően, /a kereskedelmi középiskolák például lehettek közgazdasági, magángazdasági, közlekedési, stb. irányzatúak/. A törvény célja a szakoktatás vonzerejének növelése ilyen módon is, hogy a sürgető hiányok pótlását elősegítse, s így járuljon hozzá egy gyakorlati műveltségű erős magyar középosztály kialakításához illetve megerősítéséhez.

A gazdasági középiskola feladata, hogy "a tanulót vallásos alapon és nemzeti szellemben erkölcsös polgárrá nevelje, gyakorlati irányú és gazdasági szellemű műveltséghez és az iskola szakirányának megfelelő szaktudáshoz juttassa s ezzel felsőbb szaktanulmányokra is képessé tegye." /44/

Gazdasági középiskola csak gyakorlati ismeret tanítására alkalmas, megfelelően felszerelt gyakorlóhellyel volt létesíthető. Ez kereskedelmi középiskolánál

a gyakorló irodát jelenti. Nagyon lényeges változás, hogy a tanulóknak kereskedelmi üzemi gyakorlaton kell részt venniük az I., II. és III. osztályban havonként egy napon, a tanév végén pedig két munkanapon, a IV. osztályban pedig év közben heti két órában. Az üzemi gyakorlat magában foglalta az áruüzleti és az irodai gyakorlatokat, valamint az üzem- és intézménylátogatásokat.

Az első osztályba történő felvételre vonatkozó előírások nem változtak, magántanulót ez az intézménytípus továbbra sem fogadott, más iskolafajból magasabb évfolyamra átlépni szintén nem lehetett, azzal az indoklással, hogy a gyakorlati készségek a különbözeti vizsgára készüléssel nem sajátíthatók el.

Megváltozott az érettségi rendje is: az írásbeli és szóbeli tárgyak mellett gyakorlati vizsgát is kellett tenniük a jelölteknek. Az érettségi bizonyítvány mindazokra az állásokra és tisztségekre képesített, amelyeket már korábban ismertettünk. A továbbtanulási lehetőségek viszont valamelyest bővültek. A végzettek beiratkozhattak az eddigieken kívül zeneművészeti, testnevelési főiskolára, valamint a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közgazdaságtudományi karára is.

1940-től tehát ez az iskola is mint kereskedelmi középiskola működött. Az óraszámot /ld. 7. sz. melléklet/ ismét heti 30 órában állapították meg, 18-ról 13-ra csökkent a kötelező, 2-ről 8-ra növekedett a nem kötelező /új szóhasználat: rendkívüli/ tárgyak száma. Új tantárgyblokkok alakultak ki: gyakorlati ismeretek címen az I-II-III. osztályban gyorsírást tanítottak 6, gépirást 5 órában, IV. osztályban kereskedelmi ismereteket 3 órában. A földrajz és áruismeret magában foglalta a gazdasági földrajzot első és második osztályban összesen 7, az áruismeretet és vegytant harmadik és negyedik osztályban összesen 6 órában. Ezzel párhuzamosan megszűnt a kémia és technológia. A jogi ismeretek és a közgazdaságtan gazdasági és jogi ismeretek néven ment tovább, óraszám 8-ról 10-re nőtt. A mennyiségtan, a politikai számtan, valamint a kereskedelmi számtan egy tárgyat alkotott, számtan néven, óraszám 10-ről 8-ra csökkent, 17-re. Hárommal csökkent a német nyelv és levelezés óraszám /13-ról 10-re/, kettővel nőtt a könyvvitel /6-ról 8-ra/, eggyel a magyar nyelv és irodalom /12-ről 13-ra/. Változatlan maradt a hit- és erkölcstan, a történelem és a testnevelés óraszám /8-8-8/. Újként lépett be az egészségi ismeretek negyedik osztályban, egy órában. Az elsősorban a készségfejlesztést szolgáló rendkívüli tárgyak köre nagyban bővült.

Utaltunk már az új tanterv lényeges újdonságára a gyakorlati képzéssel kapcsolatban. 1940-41-től ebben az iskolában is megszervezték az év közti és év végi üzemi gyakorlatot az első osztályosoknak kisebb szegedi üzemekben és kereskedőknél, összesen tíz különböző helyen. A gyakorlatot gondosan előkészített és megtervezett üzemlátogatás előzte meg. Ezen a tanulók megismerték az üzem vagy üzlet történetét, megtekintették raktárát, irodáját, az áruk előállítását stb. Az egyhetes gyakorlat bevezetéseképpen a diákok a helyi kereskedelmi élet hivatóságainak témába vágó előadásait hallgatták meg.

Egy 1942-es miniszteri rendelet nyomán lehetővé vált, hogy a kereskedelmi középiskola tanulóit a nyári szünetben kereskedelmi vállalatoknál vagy üzemekben foglalkoztassák. A tanári testület elhatározta, hogy az iskola minden növendékének kötelezővé teszi ezt a gyakorlatot egy hónapon át, délelőtti foglalkozásra osztotta be őket a szülő és a tanuló által felkért, "természetesen" keresztény munkaadónál. A foglalkozásokat az iskola ellenőrizte.

A tantestület örömmel üdvözölte a változásokat, a pálya iránti nagyobb vonzódás kialakulását remélte tőle. Ám aligha ez lehetett a döntő tényező abban, hogy a diákok nagy része az egész nyári szünetben dolgozott,

valójában iskoláztatási költségeik egy részét akarták így megszerezni.

1936-37-től egyéves kereskedelmi szaktanfolyam indult az érettségi bizonyítvánnyal rendelkező férfiak és nők számára azzal a céllal, hogy a közgazdasági-kereskedelmi ismeretek elsajátítása után a gyakorlati élet különböző ágaiban elhelyezkedhessenek. Két év után azonban kudarcot vallott a kísérlet: az első évben tíz, a második évben öt hallgatója volt a tanfolyamnak. Feltehetően a háborús konjunktúra indokolta, hogy 1942-43-ban négyéves felnőtt tagozatot is nyitottak férfiak részére. Az első osztályba azt lehetett felvenni, aki a 24. életévét betöltötte és a polgári iskola vagy a gimnázium negyedik osztályát sikerrel elvégezte. A tanítás naponta este 6-tól 10-ig tartott. Tanterve a nappali tagozatosokétól annyiban különbözött, hogy nem tanítottak második idegen nyelvet és rendkívüli tárgyakat, valamint nem tartottak testnevelés órát. Az első évben olyan nagy volt az érdeklődés, hogy két osztályt nyitottak 30-30 fővel. Közülük azonban csak 25-en jutottak el az érettségig. A nagy lemorzsolódás oka egyrészt az, hogy sok jelentkezőt katonai szolgálatra hívtak be, másrészt a nagy megterhelés, amit a munka melletti tanulás jelentett.

Az egész ellenforradalmi rendszer ideje alatt az iskola helyiséggondokkal küzdött 1923-1931 között itt helyezték el a leány kereskedelmi iskolát /45/. A földszintet a főigazgatóság, a megyei és városi tanfelügyelőség foglalta el. A 20-as évek végén sor került az épület régóta sürgetett külső-belső tatarozására, butorainak kicserélésére.

A második világháború végéhez közeledve katonai célokra vették igénybe az iskolát. 1944. április 7-én egy német katonai alakulat költözött be az épületbe. Magában az épületben a háború katasztrofális károkat nem okozott. Mennyezet- vagy falbeomlás nem volt, a tetőcserép egy része tönkrement, ablaktáblák törtek ki, víz- villanyvezetékek, ajtók, ablakok rongálódtak meg. A helyreállítás után az épület ismét használhatóvá vált oktatási célokra.

Ezzel azonban hazánk fejlődésének újabb szakaszához érkeztünk, s lezárult az iskola fejlődésének második szakasza.

III.

AZ ISKOLA TEVÉKENYSÉGÉNEK ÁTALAKULÁSA, MEGUJULÁSA A
FELSZABADULÁS UTÁN / 1945-től napjainkig/

Az utkeresés időszaka a középfoku gazdasági szakokta- tásban

A nagyobb városok közül elsőnek szabadult fel Sze-
ged /1944. október 11./.

Alig telt el három hét a város felszabadítása u-
tán, november 3-án a szovjet városparancsnokság támo-
gatásával megkezdődött a tanítás a szegedi iskolákban.
Ma már nehéz elképzelni azokat a nehézségeket, amelyek-
kel a tantestületnek és a tanulóknak meg kellett küzde-
niük. "A bajok élén ott állott mindjárt a háboru okozta
anyagi elesettségünk, a sohasem látott és gondolt ször-
nyű drágaság, táplálkozásunk nagyfoku leromlottsága.
Voltak családok, ahol zsirt és olajat hónapok óta nem
láttak, ahol napi 15 dkg kenyéradagon kívül alig ettek
valamit, ahol sohasem reggeliztek, ahol sohasem fűtöt-
tek. A ruházkodás és más emberi szükséglet hiányossága-
iról már nem is beszélve, ezekről rég lemondottunk."
/46/ - kezdi beszámolóját a korábbi években végzett ta-
nulók üres dolgozatlapjaira gépelt évkönyv 1945/46-ban.
Maga az iskola is sok akadállyal küzdött: tüzelőhiány
miatt a hét két napján tudtak tanítani harminc perces

órákban, hittan és logaritmus könyvön kívül minden más tankönyv hiányzott, füzetek, írószerek nem voltak, és ha kaphatók lettek volna is, csak elérhetetlenül magas áron, két év óta nem működött iskolaorvos.

De nemcsak panaszból áll a beszámoló. A "büszkén, felemelt fővel, nemes ömérzettől áthatva" megfogalmazott sommás megállapítás mögött /"a ránk bizott magyar ifjúság oktatása és nevelése terén mindent megtettünk, amit a haza üdve, az új világ szelleme tőlünk megkívánt"/ /47/ látnunk kell a tantestület, a tanulók és szülők összefogását, önzetlen támogatását és munkáját. A szülők 30 mázsa tüzelőanyaggal segítették az iskolát, a tanárok a diákokkal együtt több ízben téli fakitermelésben vettek részt, a tehetősebb tanulók - különösen az érettségi időszakában - kisebb-nagyobb pénz- és természetbeni adományokkal támogatták társaikat, ugyanezt tették a tantestület tagjai. S mindezek mellett a még náluk elesettebbekre is gondoltak az iskola falain kívül; visszatért hadifoglyokat vendégeltek meg, pénzt gyűjtöttek a "Magyar Gyermekekért" akció javára, S ebben a nehéz időszakban nem volt szükség egyetlen fegyelmi adására sem!

Az elismerés sem maradt el. Álljon itt ennek bizonyítására két rövid részlet a látogató felügyelő és az érettségi elnök megállapításából.

"Dacára a rossz fűtési viszonyoknak, a kevés nevelőnek, a mostoha körülményeknek, egészséges, demokratikus szellem van az iskolában kialakulóban. Ezt az iskolát eddig is úgy ismerték, mint a kötelességteljesítés, a fegyelem és a jó hír iskoláját, mindezt ma is - demokratikus tartalommal - elmondhatom. /48/

"Ha tekintetbe vesszük, hogy az elmúlt iskolaévben mind a tanulók, mind az iskola szinte legyőzhetetlennek látszó nehézségekkel küzdött, a vizsgálatokon elért eredmények igen kiválónak mondhatók, de egyébként az abszolút értéket figyelembe véve, a színvonal oly magas volt, hogy ennél békeviszonyok között sem lehetett volna sokkal különb eredményt elérni."/49/

A korábban idézett gondok ellenére 1944/45-ben a tanulólétszám 164 volt, 22-en tettek sikeres érettségi vizsgát, -A következő tanévben 283 tanulót osztályoztak, 46-an érettségiztek sikeresen.

Az igazgatói beszámoló tartalmában már érződött a népi Magyarország kulturpolitikájának szelleme. A könyvtárból eltávolították az antidemokratikus könyveket, már 1945. szeptember 17-én megkezdődött az orosz nyelv tanítása. Az önképzőkör témái tükrözik a korszak politikai elvárásait: az üzemi bizottságok szerepe, a munkavállalók szociális védelme, a mezőgazdasági és értékesítő

termelőszövetkezetek, demokratikus törekvések a magyar történelemben.

A tanárok munkáját az "általános emberszeretet, megértés, jóindulat, de egyuttal, ha kellett a jószágos atyai szigor" jellemezte. /50/ A pedagógusok átképző tanfolyamokon vettek részt, gazdasági értekezleteken a hároméves tervet tárgyalták meg, Lenin- és Makarenko-művekkel foglalkoztak. 1946/47-ben kísérletképpen előbb egy, majd minden osztályban bevezették a tanulói önkormányzatot, meghirdették az osztályközi fegyelmi versenyt, a tanulókörök munkáját /Tanulj jobban mozgalom!/ igyekeztek beépíteni az országos munkaversenybe. A szülői értekezleteken is az új törekvésekről esett legtöbb szó, tájékoztató hangzott el a fakultatív vallásoktatásról, az államosításokról. Az iskolai ünnepségek, rendezvények is a demokratikus nevelés szolgálatában álltak /Szeged, és az ország felszabadulásának ünnepe, november 7-e, Lenin halálának évfordulója, Magyar-Szovjet Barátság Napjai, felszabadulási váltó, Szegedi Ifjusági Napok, magyar-szerb kulturest, 1848 centenáriuma, stb./

A kép teljességéhez tartozik az is /a koalíció idejében vagyunk/, hogy működik az Ifjusági Katolikus Akció, a Soli Deo Gloria, a cserkészcsapat.

Az itt felsoroltak tükrözik helyileg azt, ami az országban végbement: a népi demokratikus átalakulással megkezdődött az iskolaügy demokratizálódása is. 1945/46-ban a középfoku szakoktatásban is számos intézkedés született. Közülük a legfontosabb: a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium már 1945 augusztusában hozzáfogott, hogy a szakoktatás igényeit összeegyeztesse a köznevelés általános újjászervezésével. A javaslattervezet legfontosabb gondolatai: a szakoktatás is szervesen, tervszerűen épüljön be a köznevelés szervezetébe, ne a történelmi kialakulás véletlenje szerint, mint eddig, közös nevelési elveket és műveltségi törzsanyagot kell kialakítani, a szakemberképzés minden területen a társadalom lényeges szükségleteihez igazodjon mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt.

A kereskedelem és szövetkezetügyi miniszter rendeletére az 1946-ban alakult Kereskedelmi Szakoktatási Tanács is foglalkozni kezdett a kereskedelmi középiskolák szervezetének, tanítástervének módosításával. Szükségesnek és indokoltnak látszott az iskola elnevezésének megváltoztatása közgazdaságira két ok miatt: a kereskedelmi középiskolát végzetteknek országos átlagban legfeljebb husz százaléka helyezkedik el a kereskedelemben, a többi bankoknál, pénzügyintézeteknél, postánál, vasutnál, államigazgatásban: a gazdasági életben szükség van és egyre nagyobb szükség lesz korszerű gazdasági művelt-

séggel rendelkező középkáderekre. Szétvált tehát a régi iskolatípus közgazdasági és kereskedelmi középiskolára.

Az iskola életében ezek a változások azt jelentették, hogy 1949-ben közgazdasági gimnázium, 1952-ben közgazdasági technikum statisztikai tagozat lett, s a Központi Statisztikai Hivatal irányította a munkáját.

Jól jellemezte ezeket a váltásokat Vendég Sándor. Az 1945-49-ig tartó időszakot az utkeresés éveinek tartja, amikor az ígéretes reformkezdeményezések nem valósulhattak meg az ehhez szükséges társadalmi-politikai feltételek hiján. "Lényeges volt viszont - folytatja - , hogy a gazdasági növekedés, különösen a szocialista iparosítás nagyarányu fejlődése, egyre növekvő szakemberszükséglete sürgetően vetette fel a nagyüzemi szocialista szakmunkásképzés megszervezését, a középfoku szakoktatásban pedig a mennyiségi növekedéssel együtt a specializálódás követelményeit." /51/

A középfoku gazdasági technikumok létrehozásával kapcsolatban a következőket állapítja meg: "A kereskedelmi és közgazdasági technikumok létesítése annak az objektív társadalmi-gazdasági folyamatnak, a munkamegosztás következtében végbement differenciálódásnak volt a terméke, melynek során elkülönült az "irodista" /ügypiteli/ és az "elárusító" /kereskedő/ dolgozók munkaköre; a gazdaság differenciálódása eredményeként a termelő - és a kereskedelmi tevékenység." /52/

Azt hihetnénk, hogy a felszabadulás után, a tanulási lehetőségek növekedésével az iskola tanulóinak létszáma látványosan emelkedett. Nem így történt. Egyrészt azért, mert Orosházán, Szentesen, Hódmezővásárhelyen új közgazdasági középiskolát nyitottak, így a mindig is jelentős arányt képviselő bejáró tanulók egy részét "elhódították" az új intézmények. Másrészt azért, mert jelentősen megnövekedett az ipari jellegű középiskolák száma. A fiut tanulók érdeklődése inkább ezek felé fordult, emiatt 1952 után már csak néhány évig tudott az iskola önálló fiuosztályt indítani. Ettől kezdve a lányok száma emelkedni kezdett. 1961/62-ben például az első évfolyamosoknak már csupán egyharmada volt fiú. Az arány fokozatosan a lányok javára tolódott el a következő években, az 1965/66-os tanévtől kezdődően végig 80 százalék fölött maradt.

A felszabadulás után végbement nagy társadalmi változások az iskolában mindenekelőtt abban mutatkoztak meg, hogy az összlétszám kétharmadát munkás-paraszt szülők gyermekei tették ki. Ez az arány lényegesen nem változott napjainkig.

Változás következett be a továbbtanulásban is.

A felszabadulás előttihez viszonyítva jóval több fiatal előtt nyílt meg a lehetőség magasabb szintű ismeretek szerzésére. A szakemberigény, a szülők anyagi lehetősé-

geinek javulása, a szélesre tárt lehetőségek eredményezték, hogy például az 1949-53 közötti időszakban voltak olyan évfolyamok, amelyek létszámának több mint fele továbbtanult, főképpen a közgazdasági egyetemen. A népgazdaságnak szüksége volt sok új, elkötelezett közgazdászra.

Részben a fentiek is bizonyítják, hogy az iskolában továbbra is színvonalas munka folyt, különösen statisztikai tagozatává válása után. Az országos statisztikai tanulmányi versenyeken és pályázatokon a tanulók évről évre első díjat vagy más előkelő helyezést értek el. A szakstatisztikák oktatása külön is fontossá tette az alapos, biztos, matematikai tudást. Ennek a követelménynek is jól feleltek meg a diákok a közgazdasági technikumok számára meghirdetett országos gazdasági számtani tanulmányi versenyeken.

1954-ben az iskola épületében kapott helyet a Gépíró és Gyorsíró Iskola. /53/ Ebben az időszakban még egy változás történt az iskola életében, amely nem a tartalmi munkát érintette ugyan alapvetően, de jele annak a törekvésnek, amely multunk kiemelkedő személyeségeinek megbecsülését mutatja: 1955-ben fennállásának 70. évfordulóján, felvette Kőrösy Józsefnek, a XIX. század haladó polgári statisztikusának a nevét. /54/

Az 1956-os eseményeket követő konszolidáció időszakában került sor az iskolai KISZ-szervezet megalakítására 1957 tavaszán. Mindössze 12 diák lépett be az ifjúsági szövetségbe, de a következő évben már 22 százalékos a szervezettség. 1959-ben eléri a 43 százalékot. /Érdekességként megjegyezzük, hogy a fiatalokat az iskola volt diákja, ekkor már tanára, később, 1970-től igazgatója, Szalay Imre irányítja/. A kezdeti időszak legfontosabb feladata értelemszerűen a politikai tisztánlátás elősegítése /KISZ Ifjúsági Akadémia előadásai, Killián-próbák szolgálják többek között ezt a célt/ és a tömegszervezeti jelleg erősítése volt. A felszabadulás 15. évfordulója tiszteletére szervezett "Ifjúság a szocializmusért" mozgalom hatékonyan igyekezett bevonni a fiatalokat a tanulmányi-, a kulturális-, a sport- és a társadalmi munkába. Jól, hatékonyan, nagy öntevékenységgel működött a legfegyelmesebb és jól tanuló diákok soraiból 1958-ban létrehozott iskolai Ügyeletes Gárda, amely az iskolai rend fegyelm fenntartását, a házirend betartását volt hivatva biztosítani, s amelynek akkor kialakított szabályzata ma is az Ü.G. tevékenységének alapjául szolgál.

Láttuk a korábbiakban, hogy az iskolában vannak már hagyományai a felnőttoktatásnak. Ujraindulása az 1959-60. tanévben történt levelező oktatás formájában

kereskedelmi tagozaton, azzal a céllal, hogy a belkereskedelem ügyviteli munkaköreiben dolgozók számára középfoku közgazdasági műveltséget nyújtson.

A népgazdaság újabb igényeivel összhangban szükségnek mutatkozott, hogy az érettségivel rendelkezők is lehetőséget kapjanak középfoku közgazdasági műveltség szerzésére. Ezért indult meg 1960-ban az egyéves kiegészítő tagozat. Ennyi idő azonban kevésnek bizonyult a szükséges ismeretek elsajátítására, így a tagozat 1967 óta kétéves időtartammal működik. Az érdeklődés nagy mindkét tagozaton, sőt 1978-79-ben a felnőtt hallgatók száma meghaladta a nappali tagozatosokét. A felsőoktatással kapcsolatban két jelenséget tartunk fontosnak megemlíteni. Napjainkhoz közeledve a hallgatók életkora évről évre csökken, ez szinte automatikusan maga után vonja, hogy az oktatási kérdések mellett egyre nagyobb mértékben előtérbe kerülnek a nevelési kérdések is. A másik jelenség a lemorzsolódók nagy aránya. Összetett problémakör ez, sok tényezővel magyarázható /a munka melletti tanulás nehézségei, családi gondok, gazdasági körülmények, a munkahelyek megváltozott munkarendje, stb./. Tény viszont, hogy ha szerényebb is a levelező tagozaton végzetek eredménye, mindenképpen tiszteletre méltó a felnőtt hallgatók - és az őket tanítók - erőfeszítése.

A szakközépiskolák létrejötte és változásai

Az ötvenes évek végén, a hatvanas évek elején hazánkban befejezéséhez közeledett a szocializmus alapjainak a lerakása. A társadalom szerkezete megváltozott: az élet minden területén tulsúlyba jutottak a szocializmus erői. A nagyarányú változások következtében különösen előtérbe kerültek a gazdasági és ezzel összefüggésben a kulturális építés feladatai.

Az MSzMP 1958-ban megjelent művelődéspolitikai irányelvei a szocializmus építésének egyik halaszthatatlan feladataként jelölték meg "egész oktatási rendszerünknek a korszerű tudományosság színvonalára emelését" /55/. Ennek eléréséhez szükség van a műveltség hagyományos tartalmának átalakítására és kiszélesítésére: a gyakorlati szakoktatás bevezetésére és kiszélesítésére, középiskolai rendszerünk szerkezetének felülvizsgálatára. Az MSzMP VII. Kongresszusa /1959/ határozatban mondta ki: "köznevelésünk továbbfejlesztése . gondosan előkészített iskolareformot tesz szükségessé". A reform legfőbb célkitűzése: közelebb hozni iskoláinkat az élethez, a termeléshez... Középiskoláinkat úgy alakítjuk át, hogy a fiatalok az általános műveltség mellett elsajátítsanak egy-egy szakmát is." /56/

A kongresszus a már megindult előkészítő munka alapján tehát megjelölte oktatásügyünk továbbfejlesztésé-

nek fő tartalmát, iránymutatást adva az 1961. évi oktatási törvény megalkotásához.

A tudományos-technikai forradalom eredményei, valamint hazánkban a szocializmus építésében bekövetkezett változások tehát ismét új igényeket, problémákat vetettek fel, megoldásukat nem lehetett tovább halasztani. Különösen nagy jelentőségűek voltak a szakképzés továbbfejlesztésére irányuló célok. Ekkorra már világossá vált: a tíz éve működő technikumok számos jól képzett fiatal szakembert adtak a népgazdaságnak. A végzettek tulnyomó többsége azonban korából adódóan hiányos élettapasztalatai és a növekvő népgazdasági igények miatt nem tudott megfelelni a középkáderekkel szemben támasztott követelményeknek. Ezért a technikumok és gimnáziumok jelentős részéből szakközépiskolákat hoztak létre.

A szakközépiskola feladata korszerű általános műveltséget és középfoku szakmai képzést nyújtani. Célja, hogy a tanulókat szocialista szellemben, sokoldalúan fejlett emberekké nevelje, s ellássa őket olyan szakmai elméleti és gyakorlati ismeretekkel, jártasságokkal és készségekkel, amelyek birtokában képesek a képzés irányának megfelelő szakterületen dolgozni, és előkészíti őket felsőfoku továbbtanulásra is. Ennek megfelelően a képzés fő elemei az elméleti és gyakorlati oktatás. Az óraterv három tantárgycsoportot foglal magában: közisme-

reti, szakmai előkészítő, valamint speciális szakmai elméleti és gyakorlati tárgyakat. A közismereti tárgyaknak nevelő, személyiségfejlesztő funkciójuk mellett fontos szerep jut a szakmai tárgyak előkészítésében is. A matematikát a gimnáziumhoz hasonló óraszám-ban és tartalommal tanulják a diákok. A fizikára, a kémiára, a biológiára kevesebb óra jut, de a szakmai elméletben tanultak az e tárgyakban szerzett ismereteket kibővitik, gyakorlatibb jellegű tudásanyaggal erősítik. A társadalomtudományi tárgyak óraszám, tananyaguk mélysége a gimnáziumé alatt maradt. A szakmai előkészítő tárgyak is kettős funkciót töltenek be: egyrészt a tanulók általános, műszaki, közgazdasági tájékozottságát fejlesztik, másrészt előkészítik a speciális tárgyak tanulását. A teljesítményképes szaktudás elsajátításában központi szerepük van a szaktárgyaknak. Ezek biztosítják, hogy a népgazdaság valamennyi ága számára megfelelő szakembereket képezzen az adott iskola. Az új képzési cél alapján meghatározott tantervet és óratervet a következő lényeges vonások jellemzik: a képzési időszak mintegy 50 százaléka az általános, 50 százaléka pedig a szakmai képzést szolgálja. A szaktárgyak tekintetében az elméleti tárgyak óraszám magasabb, mint a gyakorlatiaké.

A közgazdasági szakközépiskolában általános, gépgyorsíró idegen nyelvi, külkereskedelmi ügyintéző, ügyvitelgépesítési és szervezési ágazaton folyt a képzés.

Az 1966/67. tanévben az iskolában megnyílt az első, általános képzési irányu szakközépiskolai osztály. Vele párhuzamosan működött még egy technikumi osztály is. A képzési cél megvalósítását szolgáló szakmai előkészítő és szaktárgyak óraszámára így alakult: első osztálytól tanították a gazdasági földrajzot összesen 4, a gazdasági ismereteket 5, a gépirást 4 órában, második osztálytól a könyvvitelt összesen 13 órában, a technológiát, az áruismeretet 3, a mezőgazdasági ismereteket 2 órában, harmadik osztálytól a politikai gazdaságtant összesen 6, a statisztikát 7, a tervezést 5 órában. A szakmai gyakorlatra a négy év alatt heti 5-5 óra jutott, a harmadik osztály befejezése után összefüggő szakmai gyakorlaton vettek részt a tanulók.
/ld. 8. sz. melléklet/

A gyakorlatban - ahogyan ezt az MSzMP 1972-es oktatáspolitikai határozata megállapította - a reform alapelvei egyenlőtlenül érvényesültek. Az oktatás tartalmában lényeges előrehaladást értünk el, de már az 1965-ben szükségessé vált korrekció is mutatta, hogy új problémák jelentkeznek. Irreálisnak bizonyult a szakmai középiskola képzési célja. A négy év tanulmányi

idő alatt középfoku szakképesítést adott, de a végzettek a szakmunkásismeretekben a szakmunkásképzőbe járókkal, továbbtanulás esetén a gimnazistákkal szemben kerültek hátrányba.

A határozat szükségesnek tartja egész iskolarendszerünk továbbfejlesztését a jelenlegi keretek között, az iskola belső életének, az oktatás-nevelés tartalmának és módszereinek korszerűsítésével, a köznevelés távlati fejlesztési koncepciójához kapcsolva. Az ugynevezett nem termelői szakterületek számára képző szakközépiskoláknak nem jelölt ki új feladatokat. /57/ A közgazdasági szakközépiskolák is tehát változatlan célkitűzéssel és tartalommal folytatták munkájukat. Szükségesnek mutatkozott viszont a képzési profil kiszélesítése. Az új gazdasági mechanizmus bevezetésével előtérbe került a közgazdasági képzés korszerűsítésének, a különböző képzési szintek összehangolásának igénye.

A közgazdasági szakközépiskolák 1972-ben életbe lépő új tanterve és óraterve az új igényekhez alkalmazkodott. Az ágazatok nemcsak számukban, hanem tartalmukban is megváltoztak /számviteli, gazdálkodási, pénzügyi, számítástechnikai, külkereskedelmi ügyintéző, igazgatási ügyviteli, gép- gyorsíró, idegen nyelvi/.

Az iskolában az 1972/73. tanévtől kezdve számviteli, gazdálkodási ágazaton, ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági

gyakorlási iránnyal folyt a képzés.

Az ágazat szakmai követelményei magas igényeket támasztanak. A tanulóknak ismerniük kell a gazdasági egységek helyét és szerepét a népgazdaságban, a gazdaságirányítás fő módszereit, a gazdálkodási feladatokat és megoldásuk módját, az ügyviteltechnika és -szervezés rendszerét és módszereit, a gépek kezelését, a vállalati könyvelésben általánosan alkalmazott elszámolásokat, a bizonylati rendszert, a számlakeret szerkezetét, az eszközök, források, az alaptevékenység analitikus és szintetikus elszámolását, a gazdasági törvények és a tervmunka összefüggéseit, a vállalati terv tartalmát, kiegészítési módszereit, a tervfejezetek fő mutatószámait és kiszámításuk módját, a tervek összefüggéseit, a statisztikai munka területén az adatok begyűjtésének, ellenőrzésének, feldolgozásának és elemzésének általános módszereit, valamely statisztikai ágazatban alkalmazott mutatószámokat, kiszámításuk módjait, összefüggéseit, a jelentések alapjául szolgáló bizonylatokat, a beszámolási rendszert. /58/

Az új tantervek alapján kialakított tantárgyak körében is változások mentek végbe. /ld. 9. sz. melléklet/ A matematika és a testnevelés óraszama eggyel emelkedett. Egy órával csökkent az orosz nyelv, a gazdasági és jogi ismeretek és a tervezés óraszama, két órával a gazdasági földrajzé, a fizikáé és a könyvvitelé.

Uj tantárgyak bevezetésére is sor került: az első osztálytól az ügyviteltechnika összesen 6, az ügyviteltechnikai gyakorlat 4 órában, második osztálytól az üzemgazdasági és ügyvitelszervezési ismeretek összesen 7, a hozzá kapcsolódó gyakorlat 4 órában szerepelt. A termelés technikát csak második osztályban tanították 3, a levelezést harmadik osztályban 4 órában.

Az érettségizett tanulók képesített könyvelőként, vállalati tervezőként és statisztikusként bármely népgazdasági ágba tartozó vállalatnál /szövetkezetnél/ könyvelő, leltározó, utókalkulátor, számviteli nyilvántartó, bérelszámoló, belső ellenőr, statisztikus, munkaügyi előadó, iratkezelő stb. munkakörben helyezkedhetnek el.

Az időben megkezdett felkészülés átállásra, az iskolavezetés határozott, céltudatos munkája, a testület fogékonysága az újra azt eredményezte, hogy az új tanterv bevezetése nem okozott megtorpanást a munkába.

1979-ben az iskola életében szervezeti változásra is sor került: áthelyezték a Rózsa Ferenc szakközépiskola kereskedelmi tagozatát. A legnagyobb gondot nem a tartalmi munka, az új tagozattal való ismerkedés okozta, hanem a hely hiánya. Nem kis erőfeszítések árán, de meglepően rövid idő alatt sikerült megteremtetni a feltételeket a fogadáshoz: nyolc helyett immár tizenkét szakközépiskolai osztály kapott helyet az épületben.

A kereskedelmi szakközépiskola szakmai képzésének biztosítania kell, hogy a tanulók áttekintést nyerjenek a népgazdaság és az ágazat működéséről, a kereskedelem tevékenységével összefüggő közgazdasági kategóriákról, a gazdaságirányítás és a gazdasági szabályozás rendszeréről, a kereskedelmi vállalatok tevékenységéről, a munka- és üzemszervezés, az áruforgalom és a hozzá kapcsolódó elemzés, tervezés területéről, ismertetnie kell a tanulókkal a forgalomba hozott árukat, azok jellemzőit, tulajdonságait, az emberekkel való kapcsolatteremtéshez és kapcsolattartáshoz szükséges pszichológiai alapismereteket, a kereskedői magatartást megalapozó etikai ismereteket, biztosítani kell az elméletben tanultak gyakorlati alkalmazását.

Az érettségizett tanulók a belkereskedelmi ágazat területén elhelyezkedhetnek a hálózatban pénztárosként, eladóként, raktári beosztott szakmunkásként, mintatermi vezetőként, eladási, felvásárlási ügyintézőként, vállalati /szövetkezeti/ központban áruforgalmi-, szervezéstechnikai-, ár-, szállítási-, beruházási-, propaganda-, munkaügyi-, munkavédelmi előadóként, piackutatóként, hálózati ellenőrként vagy szervezőként stb. /59/

A közelmúltban újabb jelentős változások történtek az oktatás területén. A Magyar Szocialista Munkáspárt

Politikai Bizottsága 1978 szeptemberében tekintette át az 1972. évi oktatáspolitikai határozat végrehajtását, az országgyűlés pedig 1978 októberében vitatta meg az oktatási miniszternek a közoktatás helyzetéről, további feladatairól szóló beszámolóját. A két testület megállapította, hogy közoktatásunk -fejlődésünk jelenlegi szakaszában, meglévő gondjaink ellenére is - kielégíti azokat az igényeket, amelyeket társadalomépítési törekvéseink támasztanak. Ugyanakkor azonban erősíteniünk kell az iskolák szocialista vonásait, még többet kell tennünk az önálló alkotóműhellyé válás, a nevelés hatékonyságának fokozása, a korszerűbb ismeretanyag biztosítása, s ezzel együtt a gondolkodás képességének kialakítása érdekében. Ezek a tennivalók lényegében az MSzMP XI. Kongresszusán megfogalmazott célokból fakadnak. Az iskolának a kezdeti művelődéspolitikai hátrányok folyamatos oldásával, az esélyegyenlőség mind teljesebbé tételével kell hozzájárulnia szocialista társadalmunk építéséhez.

A közoktatás minden szintjén az 1978-ban, majd 1979-ben bevezetett új alapidokumentumok már a fentiekben vázolt elvek alapján készültek. A középfoku oktatásban a legjelentősebb változások a gimnáziumokban következtek be, de a szakközépiskolai tantervek is lényegesen módosultak. /ld. 10. és 11. sz. melléklet/

Változást jelentett, hogy lehetőség nyílt a szak-középiskolákban is a fakultációra. A fakultatív tantárgy a továbbtanulásra jelentkező tanulók számára a szakiránynak megfelelő felsőfoku intézmény vizsgatárgya /ebben az iskolában ez a matematika/, a többi tanuló számára szakmai elméleti vagy gyakorlati tantárgy /könyvvitel illetve levelezés/.

Az ügyviteltechnika nemcsak elnevezésben és óraszámában változott /a harmadik évben eggyel növekedett/. A tárgy új neve /ügyvitel- és számítástechnika/ már a napjaink új igényeihez és ismereteihez való alkalmazkodást is tükrözi.

A közgazdasági szakközépiskolában a kéthetes nyári összefüggő szakmai gyakorlaton már a II. osztály is részt vesz.

A kereskedelmi szakközépiskolában a fakultáció bevezetésén kívül a következő változások történtek: egy-egy órával nőtt a matematika óraszám, eggyel csökkent az áruismereté, négyvel a kereskedelmi gyakorlaté, öttel a kereskedelmi gazdaságtané. Megnövekedett a nyári szakmai gyakorlat időtartama a korábbi 3-3-4 hétről 3-4-4 hétre. Új tantárgy lett az eladástan, második osztályban 3 órában és a kereskedelmi szervezés harmadik osztálytól összesen 8 órában, megszűnt a kereskedelemtechnika.

A szakirányban továbbtanulni készülő tanulók szempontjából előnyös változás - összefüggésben az érettségi és a felvételi rendszer módosulásával-, hogy a matematika mellett a politikai gazdaságtan vagy a történelem felvételi tárgy könyvvitellel illetve kereskedelmi ismeretekkel helyettesíthető.

Az 1982-ben bevezetett ötnapos tanítási hét újabb változást hozott a középiskolák életében. A kéthetes órarend feszültséget okozott, mert egyes tárgyak óraszám csökkent, s gondot jelentett a változatlanul hagyott tantervi anyag elsajátítása. Ezért fogadta örömmel a tantestület, hogy 1984-től a közgazdasági szakközépiskolában visszaált a hetes órarend /ugyanaz várható 1986-tól a kereskedelmi szakközépiskolában is/. Az egyes tantárgyak óraszámja újra változott ugyan, de a tanulók megterhelése csökkent azzal, hogy a heti óraszámot 30-ban maximálták.

A szakközépiskola belső élete

Az utóbbi évek változásait figyelembe véve folytatjuk az áttekintést.

Az iskola vezetői tervszerű lépéseket tesznek azért, hogy az intézmény pénzügyi lehetőségeihez mérten az oktatási intézményekkel szemben támasztott követel-

mémnyeknek megfelelő i környezetet teremtesenek az öreg falak között. A tantermek, a szertáarak, az előadók, a folyosók, a tornaterem és a hozzá tartozó helyiségek karbantartása illetve korszerüsítése, a több mint tizezer kötetet számláló ifjúsági és tanári könyvtár összevonásából eredő raktározási gondok megoldása, a fűtés korszerüsítése, a nyelvi terem, a géptermekek, a lőtér, a kondicionáló terem kialakítása csak jelzi, de teljes egészében nem fedi mindazt, ami ezen a területen történt.

Történet azonban olyan változás is, amely az erre járókat megállásra készíti. A városképi szempontból is jelentős épület a centenáriumra ismét eredeti szépségében áll a Tisza partján.

A gyakorlati oktatáshoz nélkülözhetetlen géppark alapját még 1972-ben a Központi Statisztikai Hivatal biztosította, Ma már a visszalátogató diákok sem ismernek rá géptermekek fűlszerelésére. A különböző fajtájú, nagy értékű zsebszámoló- számoló- és könyvelőgépek, írógépek megalapozzák a színvonalas gyakorlati oktatást. Ugyancsak oktatási célokat szolgál a JATE Kibernetikai Laboratóriumához csatlakozó terminál egység, a három HT-1080Z típusú kissszámítógép s a hozzá kiépített videolánc.

Az iskola jól felszerelt szertárai /fizika, kémia, áruismeret, földrajz, történelem, orosz, testnevelés/

gazdag könyvtára, audiovizuális eszköztára és az eredményesebb munkát szolgálják. Az intézmény személyi feltételei jók, sok, szakmáját magas szinten művelő tanár tagja a testületnek. Egy alapvetően feszítő gond jelentkezik: különösen az utóbbi években állandósult a közgazdászhiány. A tanári pálya presztisének csökkenése itt alapvetően ebben mutatkozik meg. A pályán lévők elhivatottságát, jó munkáját pedig az jelzi, hogy a nehézségek, az időnkénti súlyos terhek ellenére sem csökkent az oktató-nevelő munka színvonala.

Elsősorban nem a tanulmányi átlagra gondolunk itt, hisz a számok önmagukban nem sokat mondanak. Fontosabb ennél az a tudás, amely az osztályzatok mögött van, s ennek mintegy mutatójaként az, hogyan állnak helyt a végzett tanulók a munkahelyükön vagy a felsőoktatási intézményekben.

Az érettségizettek legnagyobb része képesítésének megfelelő munkakörben helyezkedik el mindkét szakágazon - nem elhanyagolható mutatója ez a szakmára nevelés eredményességének. A legkülönbözőbb csatornákból az iskolához eljutó visszajelzések szerint az itt végzett diákok jól megállják a helyüket.

A továbbtanulási adatokat vizsgálva tudnunk kell, hogy a szakközépiskola elsődleges feladatai között nem

a felsőfoku továbbtanulásra előkészítés szerepel. A végzős tanulók 20-25 százaléka adja be felvételi kérelmét a felsőoktatási intézménybe /1-2 évvel később szinte minden évfolyamról újabb 2-3 fiatal is/. A szakirányban továbbtanulók száma a magasabb. A felvettek aránya évente változó képet mutat, a korábbi években átlagosan 50-75 százalék között mozgott, az utóbbi időben 80-90 százalékra emelkedett.

Az országos, a megyei és a városi tanulmányi versenyek, különböző vetélkedők nevelési lehetőségeivel a tantestület igyekszik jól élni. A rendszeres munkavégzés, a tananyagon tuli ismeretszerzés, a tisztességes munka láttán érzett öröm már akkor is a nyereség rovatba könyvelhető el, ha nem jár kiemelkedő sikerrel. A tanárok és tanulók együttes erőfeszítésének eredménye - elsősorban a szakmai tárgyakból - szinte minden évben megmutatkozik az első tíz helyezés valamelyikében. /60/

Nagy figyelmet fordít a tantestület a hátrányos helyzetű és a tehetséges tanulókra. A felzárkóztató foglalkozások, korrepetálások, a felvételi előkészítők, a szakkörök a maguk eszközeivel mind azt a célt szolgálják, hogy lehetőleg egyetlen diák se kallódjon el, akár segítségre, akár többletismeretre van szüksége.

Nagy gondot fordítanak az iskolában a tanulók testi nevelésére is. Az iskolában sokoldalú, élénk sport-

élet folyik, a diákok egyharmada rendszeresen edz és versenyez. Ugyanakkor városszerte ismert a kőrösysek "mazsolatorna" mozgalma. Az intézménynek a honvédelmi nevelés területén elért eredményei évek óta a szakfelügyelet elismerését váltják ki, megyeszerte példaként emlegetik őket.

A tantestület munkájában mindig is kiemelt figyelmet kapott a KISZ-szervezet munkájának irányítása, segítése, ellenőrzése. A cél az, hogy az ifjúsági szövetség kifejezze a fiatalok vágyait, érdekeit, teret biztosítson az értelmes cselekvésre. Ennek elérése érdekében törekszenek a pedagógusok a tanulókkal közösen évről évre olyan programot kidolgozni, amely tág teret nyújt tehetségük és öntevékenységük kibontakoztatására, segíti őket eligazodni egyre bonyolultabbá váló világunk kérdéseiben, s közben épít a tizenévesek változó és sokrétű érdeklődésére. A megvalósított programok skálája nagyon széles az elsősök köszöntésétől a tanulók elképzelései alapján összeállított politikai vitakörökön, a különféle sport- és kulturális vetélkedőkön, a társadalmi munka-akciókon át a tizennyolc évesek köszöntéséig. Kiemelkednek a szép hagyományokat folytató, de évente új ötletekkel gazdagodó Forradalmi Ifjúsági Napok rendezvényei, élükön a legnépszerűbb fordított

nappal, amikor a diákigazgató és -tandestület veszi át az iskola irányítását.

Nem könnyű feladatot jelent a kitűzött célok elérése, nem jár mindig gyors és látványos eredményekkel, de minden pedagógus munkájának egyedüli értelmes célja, hogy megvalósulni lássa céljait. S ekkor erre már csak ráadás a hivatalos szervektől is érkező elismerés. Az iskola, a KISZ-szervezet életében emlékezetes év volt 1977. Ekkor kapta meg a KISZ KB Vörös Vándorzászlaját, ezt követően pedig még négy alkalommal a Kiváló KISZ-szervezet zászlót.

Az iskolai élet erősödő demokratizmusa az eredményes munka feltétele. Megnyilvánulásai megfigyelhetők a tanulók bátrabb véleménynyilvánításában, a közös dolgokért vállalt nagyobb részvételben. Az 1974 óta megrendezett diákparlamentek kritikus és önkritikus vitái, a kötelességeket is ismerő és vállaló megnyilatkozásai jó példái ennek. Szaporodtak azok a fórumok, amelyeken tanárok és diákok kicserélhetik gondolataikat az őket is érdeklő, vagy az egész iskolát érintő kérdésekben. Mindezek hatására javult a tanulók közéleti érdeklődése, társadalmi érettsége. Ez nem jelenti azt, hogy minden egyes osztály maximálisan megfelel az elvárásoknak, de bizonyítja azt, hogy a testületben folyama-

tosan munkál az igény ennek elérésére. Napjainkban a közoktatás újra az érdeklődés középpontjába került. Az 1972-es központi bizottsági oktatáspolitikai határozat óta eltelt több mint tíz év során mélyreható változások mentek végbe a társadalmi-gazdasági viszonyokban. A bonyolultabb feladatok megoldásában, ahogyan azt pártunk XII. kongresszusa is hangsúlyozta, egyre nagyobb az emberi tényező, ezen belül az oktatás szerepe, jelentősége. Az iskolával szemben támasztott új követelmények, az iskola oktató-nevelő munkája javításának és a közoktatás fejlesztésének feladatai indokolttá tették, hogy 1982-ben az MSzMP Központi Bizottsága megvizsgálja az 1972. évi oktatáspolitikai határozat végrehajtásának tapasztalatait, és meghatározza a további munka fő irányait. A dokumentum a hangsúlyt a stabilitásra, a folyamatos megújulásra, a tartalmi korszerűsítésre, az oktató-nevelőmunka minőségének javítására, a szocialista nevelés erősítésére helyezi.

A gazdaság rugalmassága, alkalmazkodóképessége, a társadalom munkakultúrájának fejlesztése egyre nagyobb mértékben függ az általános és szakmai műveltség színvonalától. Ez új követelményeket támaszt az iskolai szakképzéssel szemben, fokozott figyelmet kell fordítani a munkavégző-képességek fejlesztésére, és arra kell törekedni, hogy a jelenleg még mindig tulspecializált szakmai

képzés helyett az iskola szélesen megalapozott, szilárd, továbbépíthető tudást adjon, és fejlessze ki a tanulóknál az új ismeretek befogadásának készségét. /61/

Az állásfoglalás megjelenése óta lezajlott a parlamentben az oktatási törvénytervezet vitája, nyilvánosságra került a közoktatás távlati fejlesztési terve. S hogy az országos program megvalósításából ez az iskola is cselekvően, értően veszi ki részét, annak biztosítéka az az igény a folyamatos megújulásra a testület egészében, amely mindig is jellemezte ennek az intézménynek a pedagógusait.

Befejezés - összegzés

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy az iskola /iskolatípus/ története jól tükrözi az oktatási rendszerben végbement változásokat.

Láttuk, hogy a kereskedelmi iskolát egyrészt társadalmi igény hozta létre - a feltörekvő polgárság igénye szakmai műveltség szerzésére -, másrészt már kialakulásakor hatottak fejlődését, tökéletes kiépülését gátló tényezők is /a polgári iskolai kérdés megoldására való törekvés, a minősítő törvény, az egyéves önkéntesi kedvezmény/, amelyek azt eredményezték, hogy az iskolák számának gyors növelése előkészítetlenül történt, így

minőségi eredményeket kezdetben nehezen hozhatott.

Létrejöttekor tantervében - ahogyan utaltunk rá - inkább a reáliskolához közelített, első, szakmai szempontból jelentős tantervét 1895-ben adták ki. A problémát kezdettől fogva a nagy mennyiségű tananyag és az elsajátításához rendelkezésre álló idő/három év/ feszítő ellentmondása okozta.

Már kialakulása után nem sokkal - s a későbbiekben is - támadások érték az iskolát két oldalról is. A szakmai közvélemény a szakmai ismeretek, s főként a gyakorlati készségek szintjét tartotta alacsonynak, a tanárok és a diákok a tananyag tulzsufoltságára, túlméretezettségére panaszkodtak. Ilyen előzmények után került sor az iskolatípus négy évfolyamúvá tételére 1920-ban.

Ettől kezdve érezhető erőteljesebben egy újabb ellentmondás. A szakma - az iskola elnevezésének megfelelően - elméletileg és gyakorlatilag jól felkészített kereskedőket várt az intézménytől, miközben a közgazdaságtudomány fejlődése, az újabb társadalmi igények, a végzettek munkavállalása is azt mutatta, hogy ez az iskolatípus egyre inkább - a kereskedelemben egyébként is nélkülözhetetlen - közgazdasági műveltség vett irányt; nem a szó szűk értelmében vett kereskedőket, hanem középfoku gazdasági szakembereket képez.

A kereskedelmi iskolák fejlődésében a gazdasági válság éveiben megtorpanás következett be. 1940-ben kormányzati intézkedés rendelkezett az iskolatípus szakiskolából a nagyobb rangot jelentő középiskolává válásáról. Az időközben zajló második világháború miatt nem volt lehetőség érzékelni, hogy ez az intézkedés elérte-e a kívánt hatást, a felszabadulás pedig gyökeresen új helyzetet teremtett.

A felszabadulást követően az oktatás minden szintjén - összhangban a társadalmi-politikai-gazdasági folyamatokkal - megindult a demokratizálás folyamata. A kezdeti éveket - ahogyan erről korábban is szó esett - inkább az utkeresés, a mennyiségi növekedés jellemezte. A társadalmi munkamegosztásban bekövetkezett differenciálódás, a népgazdaság növekvő igénye, a közgazdasági ismeretek mennyiségének gyors növekedése létrehozta előbb a közgazdasági gimnáziumot /1949/, majd a tulspecializált, a különböző főhatóságok - esetünkben ez a Központi Statisztikai Hivatal - irányítása alá tartozó közgazdasági technikumot /1952/.

Figyelemre méltónak találjuk a fenti iskolatípussal kapcsolatos megállapítást: "Nem volt azonban kellően átgondolt, hogy pl. a könyvelőt, a tervezőt és a statisztikust ... - az ipari technikumi szakképzés mintájára - technikumnak nevezték, illetve arra képesített, noha a gazdasági szakiskola nem technikai és műszaki

szakismereteket nyújtott." /62/

A közgazdasági szakképzés problémáját a hatvanas évekhez közeledve tehát a következőképpen lehetne megfogalmazni: hogyan oldja meg, hogy átfogóbb gazdasági ismereteket nyújt, de speciális szakmai képzést is ad. Az 1961-es iskolareform ezt a kérdést is próbálta megoldani.

A létrejött közgazdasági szakközépiskolák új tanterveinek kialakításakor már figyelembe vették a társadalmi-gazdasági, valamint a tudományos-technikai fejlődésnek az igényeit. Különösen erőteljesen jelentkezett ez az igény az 1968-as új gazdasági mechanizmusra való áttérés után, ami újabb tartalmi finomítást igényelt a dokumentumokban.

A szakmai képzést adó iskolák örök gondja: hogyan tudjanak lépést tartani az egyre gyarapodó tudományos ismeretekkel, a gyorsuló társadalmi-gazdasági változásokkal, s hogyan ériék el ugyanakkor, hogy a tanulók általános műveltségi szintje ne maradjon el látványosan a gimnáziumba járókétól.

Ezzel kapcsolatban kitértünk már korábban a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1982. április 9-i állásfoglalására. A gondolatmenet lezárásaként most is innen idézünk: "Természetes társadalmi igény, hogy az iskola olyan tanulókat bocsásson utjára,

akik tudásukat a társadalom számára fontos és szükséges munkakörben tudják alkalmazni. Az iskolai szakemberképzés és a társadalmi igények jó összehangolása egyike a legnehezebb tennivalóknak. A társadalmi élet gyors változásai, s ezen belül különösen a gazdasági feladatok gyors ... változásai nehezítik még a középtávú tervezést is. Az iskolából kikerülő szakemberekre olyan feladatok is várnak, amelyek az oktatás időszakában alig ismertek vagy éppenséggel ismeretlenek.

Ebben a helyzetben ... arra kell tehát törekedni, hogy az iskola - minden iskolatípus - jól megalapozott és továbbépíthető tudást adjon, tegye képessé a fiatalokat új ismeretek önálló elsajátítására, az iskola utáni rendszeres művelődésre és továbbképzésre." /63/

X X X

Befejezésül a dolgozat írója tisztelettel megköszöni dr. Micheller Magdolnának, a neveléstudományok kandidátusának a dolgozat megírásához nyújtott szakmai segítséget és bátorítást.

M e l l é k l e t e k

Az iskola neve a száz év folyamán - az oktatásügyben végbement változásokat is tükrözve - több alkalommal változott az alábbiak szerint:

- 1885 Szeged Városi Közép Kereskedelmi Iskola
- 1895 Szegedi Felső Kereskedelmi Iskola
- 1899 Szegedi Magyar Királyi Állami Felső Kereskedelmi Iskola
- 1938 Szeged Magyar Királyi Állami Szent István Fiu Felső Kereskedelmi Iskola
- 1940 Szegedi Magyar Királyi Állami Szent István Kereskedelmi Középiskola
- 1945 Szegedi Magyar Állami Kereskedelmi Középiskola
- 1946 Szegedi Állami Kereskedelmi Középiskola
- 1949 Közgazdasági Gimnázium
- 1952 Szegedi Közgazdasági Technikum Statisztikai Tagozat
- 1955 Kőrösy József Közgazdasági Technikum Statisztikai Tagozat
- 1966 Kőrösy József Közgazdasági Szakközépiskola
- 1979 Kőrösy József Közgazdasági és Kereskedelmi Szakközépiskola

A háromosztályu közép kereskedelmi iskolák óraterve
1885

I. Kötelezett tantárgyak:

a./ Általánosak:

	<u>I.</u>	<u>II.</u>	<u>III.</u>	<u>Összesen</u>
1. Magyar nyelv, irálytan				
és irodalom	3	3	2	8
2. Német nyelv	3	3	3	9
3. /Francia nyelv/	3	3	3	9 ¹
4. Kereskedelmi földrajz	2	2	-	4
5. Történelem	2	2	2	6
6. Mennyiségtan	3	2	-	5
7. Vegytan és vegyiparműtan	3	-	-	3
8. Természettan	2	-	-	2
9. /Szépirás/	-	-	-	-

b./ Szakiak:

10. Kereskedelmi számtan	5	3	3	11
11. Könyvvitel	-	3	3	6
12. Kereskedelemism. és levelezés	4	2	2	8
13. Áruism., vegyi és mecha- nikai iparműtan	-	3	3	6

14. Váltó- és kereskedelmi

jog, ipartörvény	-	2	2	4
------------------	---	---	---	---

15. Nemzetgazdaság, pénzügytan

és pénzügyism.	-	2	3	5
----------------	---	---	---	---

Osszesen:	30	30	26	86
-----------	----	----	----	----

¹ A tanóra-terv szabályosnak tekintendő, az idegen nyelvekre nézve azonban megengedhető, hogy a körülményekhez képest a tanításra kiszabott órákon kívül gyakorlati órák is rendeztessenek.

II. Nem kötelezett tantárgyak:

Angol nyelv	3	3	3	9
Vegytani gyakorlatok	-	2	-	2
Mintairodai munkálatok	-	-	3	3
Szépirás	2	-	-	2

A felső kereskedelmi iskolák óraterve 1895

Rendes tantárgyak:

	A heti órák száma			
	az alsó	a középső	a felső	Összesen
1. Vallástan	1	1	1	3
2. Magyar nyelv és irodalom	4	3	3	10
3. Német nyelv	4	3	3	10
4. Francia nyelv	4	3	3	10
5. Földrajz	2	2	2	6
6. Történelem	2	2	2	6
7. Mennyiségtan és politikai számtan	2	2	2	6
8. Természettan	2	-	-	2
9. Kereskedelmi számtan	4	3	4	11
10. Irodai munkálatok	1	2	2	5
11. Könyvviteltan	-	3	3	6
12. Kereskedelmi levelezés	2	2	2	6
13. Kereskedelmi ismeretek	2	-	-	2
14. Közgazdasági ismeretek	-	2	2	4
15. Jogi ismeretek	-	3	2	5
16. Vegytan és áruism.	-	3	3	6
17. Szépirás	2	-	-	2
Összesen:	32	34	34	100

Rendkívüli tantárgyak:

Negyedik nyelv	-	3	3	6
Torna és játék	2	2	2	6

3. sz. melléklet

A felső kereskedelmi iskolák óraterve 1916.

a./ Kötelező tárgyak:

	A heti órák száma			
	az alsó	a középső	a felső	Összesen
1. Vallástan	1	1	1	3
2. Magyar nyelv és iro- dalom	3	3	3	9
3. Német nyelv és leve- lezés	4	3	3	10
4. Második idegen nyelv és levelezés	3	3	3	9
5. Földrajz	2	2	2	6
6. Történelem	2	2	2	6
7. Mennyiségtan és poli- tikai számtan	2	2	2	6
8. Természettan	2	-	-	2
9. Kereskedelmi számtan	4	3	3	10
10. Könyvvitel	-	3	3	6
11. Magyar levelezés és a kereskedelem ismerteté- se	2	2	2	6
12. Közgazdasági ism.	-	2	2	4
13. Jogi ismeretek	-	2	2	4
14. Vegytan és áruismeret	2	2	2	6
15. Szépirás	1	-	-	1
16. A magy.gyorsírás le- velező része	2	-	-	2
Összesen:	30	30	30	90

b./ Nem kötelező tárgyak:

	A heti órák száma			
	az alsó	a középső	a felső	Összesen
1. Harmadik idegen nyelv	-	3	3	6
2. Idegen nyelvi társalgó gyakorlatok	2	2	2	6
3. Magyar vitagyorsírás	-	2	1	3
4. Német gyorsírás	-	2	1	3
5. Gépirás	1	1	-	2
6. Vegytani és áruismereti gyakorlatok	-	2	2	4
7. Testgyakorlás	2	2	2	6
Összesen:	5	14	11	30

4. sz. melléklet

A felső kereskedelmi iskolák óraterve 1920.

sor- szám	Tárgy	Heti órák száma				
		I.	II.	III.	IV.	Összesen
		évfolyam				
1.	Hit- és erkölcstan	1	1	1	1	4
2.	Magyar fogalmazás és iro- dalom	3	3	3	3	12
3.	Történelem	-	2	2	2	6
4.	Jogi ismeretek	-	-	2	2	4
5.	Közgazdasági ismeretek	-	-	2	2	4
6.	Földrajz	2	2	2	2	8
7.	Áruismeret	2	2	2	2	8
8.	Természettan	2	2	-	-	4
9.	Mennyiségtan és politikai számítan	2	2	2	2	8
10.	Kereskedelmi számítan	3	3	3	3	12
11.	Könyvvitel	2	3	2	-	7
12.	Magyar levelezés és a kereskedelem ismertetése	2	2	2	-	6
13.	Gyakorló-iskola	-	-	-	4	4
14.	Első idegen nyelv és levelezés	4	4	3	3	14
15.	Második idegen nyelv és lev.	-	-	4	4	8
16.	Szépirás	2	-	-	-	2
17.	Gyorsírás	3	2	-	-	5
18.	Gépirás	2	2	-	-	4
19.	Testgyakorlás és egészség- tan	2	2	2	2	8
Összesen:		32	32	32	32	128

Hetenként egy munkadélután

A felső kereskedelmi iskolák óraterve 1927.

Sor- szám	Tantárgy	A heti órák száma				
		I.	II.	III. évfolyam	IV.	Összesen
Kötelező tárgyak:						
1.	Hit- és erkölcsstan	2	2	2	2	8
2.	Magyar fogalmazás és irodalom	4	2	2	3	11
3.	Történelem	2	2	2	2	8
4.	Jogi ismeretek	-	2	2	-	4
5.	Közgazdaságtan	-	-	-	4	4
6.	Földrajz	2	2	2	2	8
	Kémia és technológia	-	2	3	-	5
7.	Áruismeret	-	-	-	2	2
8.	Természettan	3	-	-	-	3
9.	Mennyiségtan és politikai számítan	3	2	2	-	7
10.	Kereskedelmi számítan	4	2	3	3	12
11.	Kereskedelmi ismeretek	2	-	-	-	2
12.	Könyvvitel	-	3	3	-	6
13.	Magyar kereskedelmi levelezés	-	2	2	-	4
14.	Gyakorló-iroda	-	-	-	4	4
15.	Német nyelv és levelezés	4	3	3	3	13
16.	Második idegen nyelv és le- velezés	-	3	3	4	10

17. Gyorsírás	2	1	1	1	5
18. Testnevelés /testgya- korlás és egészségtan/	2	2	2	2	8
Összesen:	30	30	32	32	124

Nem kötelező tárgyak:

1. Gépirás	-	2	-	-	2
2. Szépirás	1	-	-	-	1

6. sz. melléklet

A kereskedelmi középiskolák óraterve 1940.

Sor- szám	t a n t - á r g y	osztály				Összesen
		I.	II.	III.	IV.	
1.	Hit- és erkölcstan	2	2	2	2	8
2.	Magyar nyelv és irodalom	3	3	3	3	12
3.	Történelem	2	2	2	2	8
4.	Földrajz és áruismeret					13
	a/ Gazdasági földrajz	4	3	-	-	
	b/ Áruismeret és vegy- tan	-	-	3	3	
5.	Német nyelv és levele- zés	3	3	2	2	10
6.	Második élő idegennyelv /olasz, szlovák, ruthén, angol vagy francia nyelv/	2	2	3	3	10
7.	Számtan	6	4	4	3	17
8.	Természettan ism.	-	2	-	-	2
9.	Egészségügyi ism.	-	-	-	1	1
10.	Gazdasági és jogi ismeretek	2	2	3	3	10
11.	Könyvvitel	-	2	3	3	8
12.	Gyakorlati ismeretek					13
	a/ Gyorsírás	2	2	2	-	
	b/ Gépirás	2	1	1	-	
	c/ Kereskedelmi ism.	-	-	-	3	
14.	Testnevelés	2	2	2	2	8
Összesen:		30	30	30	30	120

Rendkívüli tárgyak:

1. Társalgási gyakorlatok	2	2	2	2	8
2. Német gyorsírás	-	-	2	2	4
3. Áruismereti gyakorlatok	-	-	2	2	4
4. Háztartási ismeretek	-	-	2	2	4
5. Diszító írás	-	2	-	-	2
6. Karének	1	1	1	1	4
7. Zene	2	2	2	2	8
8. Vívás	2	2	2	2	8

¹ Akik csak a német nyelv és levelezés tanulását választják valamennyi osztályban heti 5 órában tanulját azt.

Közgazdasági szakközépiskola általános irányú osztály
óraterve 1965.

Tantárgyak	Heti óraszám az egyes osztályokban			
	I.	II.	III.	IV.
1. Magyar nyelv és irodalom	3	3	3	3
2. Orosz nyelv	3	2	2	2
3. Történelem	2	2	2	2
4. Világnézetünk alapjai	-	-	-	2 ^x
5. Gazdasági földrajz	2	2	-	-
6. Matematika	4	4	4	3
7. Fizika	-	3	3	2
8. Kémia	4	-	-	-
9. Biológia	2	-	-	-
10. Testnevelés	2	2	2	2
11. Politikai gazdaságtan	-	-	3	3
12. Gazdasági ismeretek	3	2	-	-
13. Könyvvitel	-	4	5	4
14. Statisztika	-	-	3	4
15. Tervezés	-	-	2	3
16. Technológia-áruismeret	-	3	-	-
17. Mezőgazdasági ismeretek	-	2	-	-
18. Gépirás	4	-	-	-
19. Osztályfőnöki óra	1	1	1	1
Összesen;	30	30	30	31

20. Szakmai gyakorlat ^{xx}	5	5	5	5
<hr/>				
Heti óraszám összesen:	35	35	35	36
21. Év végi szakgyakorlatok				
/ - - 2 - hét/	-	-	36 ^{xx}	-

Megjegyzés:

^x Tovább intézkedésig szünetel.

^{xx} Egyes szakágazatokban heti 6 óra- a tanterv előirásai szerint.

8. sz. melléklet

A közgazdasági szakközépiskola számviteli, gazdálkodási
ágazatának óraterve 1972.

T a n t á r g y a k	Heti óraszám osztályonként				Óraszám összesen I-IV.
	I.	II.	III.	IV.	
1. Magyar nyelv és iro- dalom	3	3	3	3	387
2. Orosz nyelv	2	2	2	2	258
3. Történelem	2	2	2	2	258
4. Világnézetünk alapjai	-	-	-	2	60
5. Gazdasági földrajz	2	-	-	-	66
6. Matematika	5	4	4	3	519
7. Fizika	2	2	2	-	198
8. Kémia	4	-	-	-	132
9. Testnevelés	2	2	2	2	258
10. Osztályfőnöki óra	1	1	1	1	129
11. Politikai gazdaságtan	-	-	3	3	189
12. Gazdasági és jogi ismeretek	2	2	-	-	132
13. Levelezés	-	-	2	-	66
14. Ügyviteltechnika	2	2	2	-	198
15. Gépirás	3	2	-	-	165
16. Termelés technika ⁺	-	3	-	-	99
17. Üzemgazdasági és ügyv. szervezési ism. ⁺	-	3	2	2	225

18. Könyvvitel	-	3	4	4 ⁺	351
19. Statisztika	-	-	3	4 ⁺	219
20. Tervezés	-	-	-	4 ⁺	120
21. Gyakorlat:					
a// ügyviteltechnika gyak.	2	2	-	-	132
b/ ügyvitelszervezési gyak.	-	-	2	2	126
Ö s s z e s e n :	32	33	34	34	4787
Nyári gyakorlat:	-	-	2h	-	

Megjegyzés:

1. A gépirás és a levelezés gyakorlati órái - a felszerelési normajegyzék szerinti feltételektől függően - osztályke-
retben vagy az osztály két csoportra bontásával szervez-
hetők.
2. A + jelzés népgazdasági ág /ipar, mezőgazdaság, kereske-
delem, közlekedés/ szerinti specializációt jelent. A
specializáció felmenő évfolyamok szerinti folyamatossá-
gát biztosítani kell. Munkaerőgazdálkodási igények alap-
ján - a személyi és tárgyi feltételektől függően - a spe-
cializáció osztályonként vagy egy osztály két csoportra
bontásával oldható meg.
3. A 21. a/ - b/ gyakorlathoz az osztályt két csoportra kell
bontani.

A közgazdasági szakközépiskola számviteli gazdálkodási
ágazatának óraterve 1979.

t a n t á r g y a k	Heti óraszám			
	I.	II.	III.	IV.
1. Magyar nyelv és irodalom	3	3	3	3
2. Orosz nyelv	2	2	2	2
3. Történelem	2	2	2	2
4. Világnézetünk alapjai	-	-	-	2
5. Földrajz	2	-	-	-
6. Matematika	5	5	4	2
7. Fizika	2	2	2	-
8. Kémia	4	-	-	-
9. Politikai gazdaságtan	-	-	3	3
10. Testnevelés	3	3	3	3
11. Osztályfőnöki óra	1	1	1	1
12. Fakultatív tárgy ^{xx}	-	-	-	2
13. Gazdasági és jogi ismeretek	2	2	-	-
14. Levelezés	-	-	2	-
15. Ügyvitel- és számítástechnika	2	2	3	-
16. Gépírási	3	2	-	-
17. Termelési technika ^x	-	3	-	-
18. Üzemgazdasági és ügyvitel- szervezési ismeretek ^x	-	3	2	2

19. Könyvvitel	-	3	4	4 ^x
20. Statisztika	-	-	3	4 ^x
21. Tervezés	-	-	-	4 ^x
22. Szakmai gyakorlatok				
a/ ügyviteltechnika	2	2	-	-
b/ ügyvitelszervezési	-	-	2	2
<hr/>				
Heti óraszám összesen;	33	35	36	36
Nyári összefüggő szakmai gyakorlat /0-2- 2-0 hét/	-	44	44	-

Megjegyzés:

1. A gépirás és a levelezés gyakorlati órái - a felszerelési jegyzék szerinti feltételekről függően - osztálykeretben vagy az osztály két csoportra bontásával szervezhetők.
2. A x jelzés népgazdasági ág /ipar, mezőgazdaság, kereskedelem, közlekedés/ szerinti specializációt jelent. A specializáció felmenő évfolyamok szerinti folyamatosságát biztosítani kell. Munkaerőgazdálkodási igények alapján - a személyi és tárgyi feltételektől függően - a specializáció osztályonként vagy egy osztály két csoportra bontásával oldható meg.
3. xx jelzésű fakultatív tantárgy a továbbtanulásra jelentkező tanulók számára a szakiránynak megfelelő felsőfoku intézmény felvételi vizsgatárgya, a többi tanuló számára

szakmai /elméleti vagy gyakorlati/ tantárgy.

4. A 22. a/, b/ gyakorlathoz az osztályt két csoportra kell bontani.

5. A 22. a/ gyakorlat az ügyvitel- és számítástechnika, a 22.b/ gyakorlat az üzemgazdasági és ügyvitelszervezési ismeretek tantárgyhoz kapcsolódik. A szakmai elmélet és gyakorlat ismeretanyaga közös tantervi füzetben együttszerkesztve szerepel. A tantárgyi gyakorlatot a szakmai elméleti tantárgy osztályzatában kell értékelni.

10. sz. melléklet

A kereskedelmi szakközépiskola óraterve 1979.

T a n t á r g y	Heti óraszám			
	I.	II.	III.	IV.
Magyar nyelv és irodalom	3	3	3	3
Orosz nyelv	2	2	2	2
II. idegen nyelv /német, angol, francia/	3	2	3	2
Történelem, társadalmi ism.	2	2	2	2
Világnézetünk alapjai	-	-	-	2
Földrajz	2	-	-	-
Matematika	5	5	4	2
Fizika	2	2	2	-
Kémia	4	-	-	-
Politikai gazdaságtan	-	-	3	3
Általános statisztika	-	2	-	-
Testnevelés és honvédelmi gyakorlat	3	3	3	3
Osztályfőnöki óra	1	1	1	1
Kereskedelmi gazdaságtan	2	2	2	2
Kereskedelmi szervezés	-	-	4	4
Eladástan	-	3	-	-
Áruismeret	2	3	2	3
Fakultatív tárgy	-	-	-	2
Kereskedelmi gyakorlat ^x	5	6	6	6
Heti óraszám összesen:	36	36	37	37

Nyári gyakorlat	Hetek száma	3	4	4	-
	Heti óraszám	36	42	42	-

x 60 perces órák

11. sz. melléklet

J e g y z e t e k

1. Mai szóhasználattal az iskolai oktatás és nevelés terve
Az első, 1872. évi szervezet a kereskedelmi iskolákat
mint szakiskolákat elkülöníti az általános műveltséget
adó középiskoláktól. A kereskedelmi iskolák három faj-
táját különbözteti meg. Az alsófokúak az ugynevezett
vasárnapi vagy esti kereskedelmi iskolák. Ezeket üz-
letekben dolgozó olyan gyakornok növendékeknek nyitot-
ták meg, akik a népiskolai törvény értelmében ismétlő
iskolába lennének kötelesek járni. Középfokon a szerve-
zet értelmében háromosztályu közép kereskedelmi isko-
lát nyitottak. A felsőfoku kereskedelmi iskolák megnyi-
tását a szervezet a kialakuló igénytől teszi függővé.
A közép kereskedelmi iskola tanítástervében kötelezett
és nem kötelezett tárgyakat találunk. Az előbbi tantárgy-
csoport évi óraszámának megoszlása 26+28-33. A 87
órából 55 jut az ugynevezett általánosan művelő, 32
pedig a szakmai tárgyra.
A kereskedelmi iskolák második szervezete 1884-ben je-
lent meg, tőle nem sokban különbözött az 1885. évi, a-
melynek bemutatására később térünk vissza.
2. A Szeged városi polgári fiú-iskola tizenharmadik s a
közép kereskedelmi iskola első évi értesítője az 1885-
1886. tanévről /továbbiakban: Értesítő/. Szeged, 1886.

38.p.

Az országban ekkor 12 közép kereskedelmi iskola működött, de 1885-ben Szegeden kívül még hat helyen alapítottak ilyen intézményt /Arad, Brassó, Pozsony, Turóc-Szentmárton, Ujvidék, Zalaegerszeg/.

3. Az első tanév költségvetése: személyi kiadásokra 790,- Ft, dologi kiadásokra 550,-Ft. Az összeg alacsony voltát magyarázzák azok az anyagi szempontból kétségtelenül előnyt jelentő tényezők /közös tantestület, közös könyvtár, és szertárak stb./, amelyek a kapcsolatos jelleggel függenek össze.
4. Baumgarten Sándor /1864-1928/ építész a budapesti műegyetemen tanult, majd többek között Steindl Imre irodájában dolgozott, később a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium építészeti osztályát vezette. Több mint 300 vidéki iskolát tervezett. 1911-től önálló tervező volt. Önálló művei eklektikusak. Legismertebb épületei a fővárosban találhatók. Erzsébet Nőiskola /ma Teleki Blanka Gimnázium/, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Egyetem területi központi épülete, Vakok Országos Intézete.
5. Erre az intézkedésre azért volt szükség, mert az intézmények eddig különböző elnevezéssel működtek /közép kereskedelmi iskola, kereskedelmi középiskola, felsőbb

kereskedelmi iskola, kereskedelmi akadémia/, s ez nemegyszer zavart okozott a végzettek elhelyezkedésénél: a munkaadók előnyben részesítették a kereskedelmi akadémiát végzetteneket, pedig az előkelőbben és kétségtelenül megtévesztően hangzó elnevezés is középfoku szakiskolát takart.

6. Dr. Schack Béla: Kereskedelmi iskoláink multja és jelene. Bp.; Lampel, 1903. 37. és 38.p.
7. Dr. Vincze Frigyes: Szakoktatásunk multja és jelene. A mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi szakoktatás fejlődése 1750-től napjainkig. Budapest: Szepes és Urbányi Könyvnyomda, 1937. 69.p.
8. Nem érdektelen tudni azt sem, hogy a leckepez /tandij/ 1903-as adat szerint az állami iskolák közül a szegediben a legmagasabb, évi 100 korona /fizethető két vagy négy részletben/, ezen kívül fizetendő még 10 korona beiratási díj, de a gépirást vagy gyorsírást tanulni kívánóktól újabb 10 koronát kérnek. Az ebben az iskolában jelentős számu vidékieket ezen felül terheli még az albérlet /35 koronától 70 koronáig/ vagy a diákotthon díja /70-90 korona között/. /Csak zárójelben kívánczik ide, ugyanannyi vagy ennél kevesebb a tandíj a Kivitel Akadémián /100 korona/, a Keleti Kereskedelmi Akadémián /80 korona/, a Kereskedelmi Iskolai

Tanárképző Intézetben /60 korona/. Jóval magasabb vizsont a két kereskedelmi akadémia akadémiai tanfolyamán: a budapestin 300 korona az első, 200 korona a második évfolyamon, a kozsvárin 240 korona/.

9. A névválasztást a kör egyik tagja javasolta. Nem véletlen, hogy egy közgazdasági alapismereteket nyújtó iskolában éppen a dualizmus korának egyik legkiemelkedőbb gazdaságpolitikusának, az akkor hat éve halott Baross Gábornak /1848-1892/ a nevét veszi fel az önképzőkör.
- Baross Gábor működése az elmaradt magyar gazdasági élet fejlesztésében korszakalkotó. Nevéhez fűződik a vasutvonalak nagy részének államosítása, a vasuthálózat továbbfejlesztése, a vagon- és mozdonypark jelentős növelése, a vasuti zónadijszabás magyarországi megalkotása, a dunai hajózás és a magyar tengerhajózás fejlesztése, az első modern uttörvény megalkotása, az ipari szakoktatás fejlesztése, a Postatakarékpénztár megalapítása, a német helyett a magyar nyelvű levelezés kötelezővé tétele az állami vasutak stb. 1883-tól közlekedési államtitkár, 1886-1889 között közmunka és közlekedési, ezután 1892-ig kereskedelemügyi miniszter. Életművével a polgári Magyarország, elsősorban a nagybirtokos és tőkés osztály érdekét szolgálta, de nemegyszer szembekerült az osztrák nagytőke érdekeivel, amiért támadások is érték.

10. Jakab Lajos /1859-1929/ gyorsíró. Munkálkodásával főleg Szegeden ért el országos sikereket. Tíz éven át népes tanfolyamokon tanította a városban a gyorsírást, 1902-ben nagyszabású országos gyorsírás versenyt rendezett itt. Ugyanabban az évben megalakította a Szegedi Gyorsírók Egyletét. Megindította és szerkesztette a Szegedi Gyorsíró c. lapot. 1907-ben megrendezte Szegeden az első nemzetközi gyorsírókiállítást. 1908-tól Budapesten dolgozott. Az 1913. évi gyorsírókiállításon bemutatta az eszperanto gyorsírási áttételét és az eszperanto rendszereket bemutató táblázatot.
11. A verset teljes terjedelmében közöljük annak ellenére, hogy nem tartozik az író kimagasló értékű alkotásai közé. Ugy ítéljük meg, hogy az alkalom rendkívülisége; a költeményben megfogalmazott gondolatok indokolják, hogy a művet megismerjük.

Móra Ferenc: Avató

Mint a madár a ringó ág-bogot,
Amelynek megnevekszik árnyas enyhén,
Dallal köszöntünk ringó lobogónk,
Avatásodnak szent napjára kelvén.

S mint a tavasz kipattant szüz virágát,
Körülrajozza fürge méhe-had,
Rásimul lágyan selymed szüz havára,
Ezernyi kérdés, eszme, gondolat.

Mert látod, ifju katonák vagyunk,
A világosság ifju katonái.
Még harcot soh'se próbált bajnokok,
De immár készek küzdelembe szállni.
Nem gyűlölet kész: szeretet vezérel,
Nem gyilkos ólom: könyv a fegyverünk -
Te vérbe' soh'se fürdő hadi jelvény,
Oh mondd, igérsz-e győzelmet nekünk?

Oh, mondd, a keskeny dülő ut megett,
Melynek ma-holnap sűrű fátyla lebben, -
Árnyék borong, vagy napsugár nevet,
Mi vár reánk az élet rengetegben?
Oh, mondd, az évek titkos rejtekében,
A boldogulás ért gyümölcse ring?
S meg nem szegülve, meg nem törve szárnyunk,
Elérnek-e addig reményeink?

Oh, mondd, a jószág tiszta harmata,
Az iskolában, mely lelkünk megeste,

Az ifjúságnak szőke hajnalán,
Enyhít-e bennünk, míg eljő az este?
Oh, mondd, az élet nyüzsgő árverésin,
A sor ha majdan ránk is, ránk kerül,
Az ideálok lilium tisztasága,
Marad-e majd megilletetlenül?

Oh, mondd, a szent eszméknek csokra,
Mely beillatozza ezt a földi létet
S megigézve ifju sziveink
Bennünk rajongó hódolatra készlet,
Oh, mondd, ez istenkéz ültette plánta
Aranygyümölcsseit meghozza-e?
S beforrad-e már valahára tőlük
A földkerekség millióm sebe?

Oh, mondd, napsugaras borulatát
Érjük-e még e hányt-vetett hazának,
Mikor az ég sötét borulatán
A magyar névnek új csillagja támad?
Oh, mondd, piros virág ha sarjad-e majd
A bemohosult sírhalmok felett,
Oh, mondd, nekünk ha lesz-e benne részünk,
Hogy a tavasz elűzte a telet?

Oh, mondd, a szellem lesz-e végre ur
A nyers erőnek dölyfös kényékedvén
S az uttörők közt minket áldnak-e?
Új nemzedékek nyomdokunkban kelvén?
Jön-e idő, melyben a palavessző
A véres fegyvereknél többet ér,
S mikor a legkisebb betüvető is
Nagyobb lesz, mint az első hadvezér?

Oh. mondd! Oh. mondd! Lágy selymed fodrai,
Zizegjenek a vidám nyári szélben -
Érezzük mi a biztatás szavát
Felénk susogni minden lebbenésben.
Oh mondd! Oh mondd! A magyar föld szívében
Te legtisztább diadalmi jel,
Hogy oltalmad a gyenge buzaszemtől
Mindenha telt kalászt nevel!

Oh mondd! Oh mondd! És válaszul fogadd
Háromszinedre szóló esküvésünk,
Hogy mint szülő galyához a madár,
Lélekbe' hozzád gyakran visszatérünk.
Emeljen bár a sors szeszély magasra,
Vagy szárnyunk fele utján haljon el.
Hálából úgy, vigasztalásul ingyen
Ezt ænapot soh'sem feledjük el!

Susogj! Susogj ifju menyasszonyunk,
Lágy édesen, mint virág a méhnek!
Susogj majd hiveidnek akkor is,
Ha fáradt szívvvel egykor visszatérnek!
Mert visszatérünk mindig, hogyha roskaszt,
Amit az élet vállainkra ró,
Visszatérünk árnyadba megpihenni,
Te szent, te örök ifju lobogó.

12. Értesítő az 1902-1903. iskolai évről. 11.p.

13. Az iskola tanárai által irt könyvek

Andrássy Jenő: Széchenyi életrajza /1910/

Értékpapírok tana /1910/

Pataki Simon; A lipcsei vásár /1901/

Sassi Nagy Lajos; A XX. század igazi népnevelői

/1901 - újabb két kiadás is/

Magyarország oknyomozó történelme

dióhéjban /1902 - újabb kiadás is/

Szmölényi Nándor: Magyarország ezredik éve /1896 -

a király elismerő köszönetét kapja
érte/

A szegedi magyar művészet 100 éves
története /1897/

Klauzál Gábor "Az első magyar kereskedelemügyi miniszter és a közgazdasági reform-küzdelmek /1903/

Emlékek és tanulmányok /1905/

A középkori Szeged műveltsége /1910/

14. A szünidei tanfolyamok időpontja és tematikája:

1898. július 4 - augusztus 13. Késmárk. Előadások a kereskedelmi és politikai számtan, könyvvitel, a magyar és német kereskedelmi levelezés témaköréből.
/63 résztvevő/

1901. július 7 - augusztus 17. Kassa. Előadások a vegytan és áruismeret, újabb kereskedelmi szokások, a kereskedelmi szakismeretek irodalma és metodikája témaköréből. /59 résztvevő/

1904. július 4 - 30. Miskolc. Előadások a kereskedelmi ismeretek, a jogi ismeretek, a közgazdasági ismeretek, a kereskedelmi földrajz témaköréből. /54 résztvevő/

1909. július 5 - 31. Budapest. Előadások a társadalmi tudományok elemei, a kémia, az áruismeret, a kereskedelmi oktatás aktuális kérdései témaköréből. /64 résztvevő/

1921. Budapest. A tanfolyam célja az új felső kereskedelmi iskolai szervezet ismertetése. Foglalkoztak ezen belül a következő témakörökkel: földrajz, áruismeret,

a magyar nemzeti eszme evolúciója, közgazdaság, kereskedelmi számtan /48 résztvevő/.

15. Dr. Schack Béla: Kereskedelmi iskoláink múltja és jelene. Budapest, Larifel, 1903. 58-59.
16. Ezzel kapcsolatban további érdekes adat: nyolc olyan tanárt találunk, aki mindkét vizsgált évben tagja volt a tantestületnek. Közülük kettőnek 1895-ben megvolt a képesítése kereskedelmi iskolára, öten megszerzték 1905-re, egy pedig középiskolára szerzett képesítést.
17. A szomszédos megyékből a legnagyobb arányban Torontálból érkeznek diákok /15-24 százalék között/ 8 és 11 százalék között mozog a Csanád megyéből, 1 és 7 százalék között a Bács-Bodrog, 1 és 4 százalék között a Békés és Pest, 1 százalék körül a Jász-Nagykun-Szolnok vármegyéből érkezők aránya. A nem szomszédos vármegyék közül Temes vármegyéből 3-6 százalék, Arad vármegyéből 1-4 százalék között változik a szegedi iskolában beiratkozottak aránya. Tanultak itt azonban Baranya, Bars, Bihar, Győr, Krassó-Szörény, Nyitra, Zala, Zemplén stb. vármegyei diákok is.
18. Az internátus /vagy konviktus/ bentlakásos nevelőintézetek hazai neve a XIX. század végétől 1948-ig.

Növendékeik a helybeli közép- vagy felsőszintű oktatási intézményekben végezték tanulmányaikat: a bentlakásra azért volt szükségük, mert családjuk lakhelye távol esett az iskolától. Az internátusok fenntartói magánosok, testületek, társadalmi szervezetek, egyházak, városok, községek és az állam. A növendékeknek tartásdíjat kellett fizetniük. Az internátusokban - az ellátás, szállás, megfelelő tanulási lehetőség, felügyelet biztosításán túl - tudatos és szervezett pedagógiai irányítás érvényesült. A fenntartók arra törekedtek, hogy szándékaiknak megfelelő intézeti nevelésben részesítse a bentlakásos intézetek nevelőszemélyzete a növendékeket.

19. Értesítő az 1902-1903. iskolai évről. 12.p.]

20. Ugyanott, 5.p.

21. Összehasonlításként érdemes megnézni a 8. szm jegyzetben található adatokat a tandíjról, internátusi díjról stb. Segíti a viszonyítást, ha tudjuk, hogy a tanárok fizetése ebben az időben az adott fizetési osztály adott fokozatától függően évi 2.400 és 3.600 korona között van.

22. Értesítő az 1912-1913. iskolai évről. 14. p.

23. Értesítő az 1906-1907. iskolai évről. 104-105.p.
24. Ugyanott, 103. p.
25. Értesítő az 1909-1910. iskolai évről. 105. p.
26. Értesítő az 1913-1914. iskolai évről. 89-90.p.
27. Értesítő az 1917-1918. iskolai évről. 5.p.
28. Ugyanott
29. A négyévfolyamu felső kereskedelmi iskolák tanítás-terve és a tanítás irányítására szolgáló módszeres utasítások. Idézi Dr. Schack Béla-Dr. Vincze Frigyes: A kereskedelem oktatásügy fejlődése és mai állapota Magyarországon a külföldi kereskedelmi oktatásügy történetének vázlatával. Budapest: Franklin- Társulat, 1930. 293.p.
30. Értesítő az 1936-1937. iskolai évről. 6.p.
31. Értesítő az 1924-1925. iskolai évről. 4-5.p.
32. A szülői értekezleteken elhangzó tájékoztatók tükrözik azt is, mi a legégetőbb gondja az adott időszakban az iskolának. Szemléltetésül csak néhány jellemző témát sorolunk fel: A szülők kötelessége gyermekeik erkölcsi és testi épségének megőrzése tekintetében /1926-27, 1938-38, 1941-42/; Hogyan neveljük fiainkat a kereskedői pályára? /1927-28, 1937-38/; Hogyan mentjük meg még egészséges gyermekeinket a tüdőbajtól és az iskolaszanatórium célja és törekvései; az iskolaorvos feladatai /1929-1930, 1931-1932, 1936-1937, 1939-1940/; A tulterhelés okai és megszüntetése

/1933-1934/; Védekezés a háboru fertőző betegségei ellen /1942-1943/

33. Ld. 29. jegyzet.

34. Az iskolába római katolikus, görög katolikus, görög keleti, evangélikus, református, unitárius és izraelita vallásu tanulók jártak. Érdekös megfigyelni az alábbi táblázatban az érettségit tettek vallási megoszlását 1920-1945 között.

	1920		1925		1930		1935		1940		1945	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
római katolikus	21	43,75	29	58,0	24	46,15	10	66,66	15	75,0	44	84,6
görög katolikus					2	3,84						
görög keleti	2	4,16										
evangélikus	2	4,16	2	4,0	6	11,53					2	3,8
református	4	8,33	5	10,0	10	19,23	3	20,0	3	15,0	6	11,5
unitárius							1	6,66				
izraelita	19	39,58	14	28,0	10	19,23	1	6,66	1	5,0		
	48		50		52		15		20		52	

A legszembenünőbb változás a római katolikusok arányának emelkedésével párhuzamosan az izraelita vallásuak arányának jelentős arányu csökkenése. Ez utóbbi ténynt nyilvánvalóan a zsidótörvények megjelenésével, az antiszemitizmus erősödésével lehet magyarázni.

35. December 10-én a limanovai huszárok győzelmét ünnepelték. 1914 decemberében tiznapos, válságos helyzetekben bővelkedő ütközetben az 5. és 14. magyar királyi honvéd és a 10. közös /budapesti/ lovas hadosztály katonáinak sikerült megállítaniuk az orosz támadást. A győzelem után ugyan újabb-sikeres-orosz ellentámadás következett, s maga az egész galíciai hadjárat sikertelen volt és az osztrák-magyar hadsereg óriási veszteségével járt, ennek ellenére a limanovai huszárok győzelmét mint a hősi helytállás példáját évente megünnepelték.

36. Értesítő az 1940-41. iskolai évről. 15.p.

37. Értesítő az 1933-1934. iskolai évről 10.p.

38. Értesítő az 1934-1935. iskolai évről 14.p.

39. Értesítő az 1939-1940. iskolai évről 17.p.

40. Értesítő az 1940-1941. iskolai évről 21.p.

41. Értesítő az 1941-1942. iskolai évről 22.p.

42. Értesítő az 1938-1939. iskolai évről. 4.p.

Az első kérelmet a tanári-testület még 1935-ben fogalmazta meg, azt követően, miután Klebusberg Kuno kultuszminiszter engedélyezte, hogy felső kereskedelmi iskolák is felvegyék nagy történelmi személyiségek nevét. Az engedélyt a Szent István név viselésére

azonban ekkor egy budapesti iskola kapta meg, s csak a "szent év" kapcsán megismételt kérésre érkezett meg ebbe az iskolába a hozzájárulás a Szent István név felvételére.

43. Utasítás a közoktatásügyi igazgatásról szóló 1935: VI. törvénycikk végrehajtására. Bp.: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1936. 43-44.p.
44. Somogyi József: Hazánk közoktatásügye a második világháborúig. Bp., Eggenberger-féle Könyvkereskedés, 1942. 152.p.
45. 1928. november 28-án Klebersberg Kuno kultuszminister Kornis Gyula államtitkár, Aigner Károly főispán, Somogyi Szilveszter polgármester és Szakáll Zsigmond főigazgató kíséretében felkereste az iskolát. A tuzsufoltságot látva határozták el egy új iskola felépítését. 1931 januárjában a városi női felső kereskedelmi iskola be is költözött az új épületbe. Az osztályok és szertárak kényelmes elhelyezése, a nyelvek csoportbontásban történő tanítása, a gyakorlóiroda előírásoknak megfelelő felszerelése így lehetővé vált. A miniszteri látogatás valószínűleg elősegítette azt is, hogy az épület felújítási munkálatai felgyorsuljanak.

46. A Szegedi Magyar Állami Kereskedelmi Középiskola évkönyve az 1945-1946. tanévről. 33.p.
47. Ugyanott, 34.p.
48. Vicsay Lajos: Az iskola története. In: A szegedi Kőrösy József Közgazdasági Technikum Statisztikai Tagozat 1960-1961. tanévi évkönyve. 24.p.
49. Évkönyv az 1945-1946. tanévről 34.p.
50. Ugyanott.
51. Vendég Sándor: A szakképzés a közoktatás rendszerében. Budapest, Tankönyvkiadó, 1984. 44.p.
52. Ugyanott, 72.p.
53. A Gépiró és Gyorsíró Iskola jelenleg is ebben az épületben működik, 1970 óta közös igazgatás alatt a szak-középiskolával. A képzés kezdetben tanfolyam-jelleggel folyt. Két éven át heti három alkalommal magyar nyelv, gép- és gyorsírás órákat tartottak. /A dolgozók délutáni tanfolyama ma is ezzel a rendszerrel működik./ 1978-ban állt át az iskola az iskolarendszerű oktatásra. A lényeges változást nem az jelentette, hogy ekkortól heti hat, illetve öt napon át folyt a tanítás, hanem az, hogy sokkal szélesebb műveltséganyagot adott. A fenti szakmai tárgyak mellett most már közismereti

tárgyakat is tanulnak az idejárók, nem a szakközépfiskola tantervével megegyezőt, de mindenképpen nagy eredmény, hogy felkészültebb, szélesebb látókörű, műveltebb diákok, gép- és gyorsírók hagyják el az iskola padjait két év után.

54. Kőrösy József /1884-1906/ statisztikus, az MTA tagja. Mivel egyetemi tanulmányait anyagi helyzete miatt félbe kellett szakítania, az Első Magyar Biztosító Társaságnál vállalt állást. A Pesti Naplóban írt közgazdasági és statisztikai témájú cikkei tették ismertté. 1867-ben kinevezték az Országos Statisztikai Tanács tagjává, egy év múlva átvette a Pesti Napló közgazdasági rovatának vezetését is. 1870-től igazgatója a Fővárosi Statisztikai Hivatalnak, amelyet három évtizedes munkájával magas színvonalu tudományos intézetté fejlesztett ki. Ő maga is nemzetközi hírű tudós volt. Az indexszámítással kapcsolatban felállított elmélete általánosan elterjedt. Főként halandósági és lakásügyi kérdések feldolgozásával foglalkozott. A statisztikai adatok elemzéséből levont következtetéseit /az elviselhetetlen lakáskörülmények, a rossz ivóvíz, a csatornázás hiánya mint a bajok fő oka/ az ur Magyarországnak nem fogadta örömmel. Ennek ellenére több javaslata megvalósítását sikerült véghezvinnie. 1886-ban az ő javaslatára állították fel a

fővárosban a járványkórházat. Megszervezte a hatósági fertőtlenítést, bevezette a fertőző betegek kötelező bejelentését, indítványozta az iskolaköteles gyermekek összeírását, négy fővárosi népszámlálást szervezett és vezetett, megalapította a hivatal nyilvános könyvtárát.

Szerkesztője volt a Nemzetgazdasági írók és a Megyei Monográfiák sorozatnak. Fő művei: Pestvárosi statisztikai évkönyv /Pest, 1873/; Plan einer Moralitats, Statistik für Giosstadte /Wien, 1873/; Az emberi halandóság és élettartam kiszámításáról /Budapest, 1874/; Armut und Todesursachen /Wien, 1886/; Demológiai tanulmányok /Budapest, 1889/; Budapest székesfőváros közoktatásügyi statisztikája /Budapest, 1900/; A részvénytársulati statisztika reformja /Budapest, 1900/.

55. A Magyar Szocialista Munkáspárt Határozatai és dokumentumai 1956-1962. Budapest, Kossuth, 1973. /2. kiadás/ 264.p.
56. Ugyanott, 413.p.
57. Az MSzMP Központi Bizottságának határozatai az állami oktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól. /1972. június 14-15./ In: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. 1971-1975. Budapest, Kossuth, 1978. 292-313.p.

58. Tanterv és utasítás a közgazdasági szakközépiskola számára. Általános tantervi rendelkezések. Budapest, Tankönyvkiadó, 1975. 7-8.p.
59. A kereskedelmi szakközépiskolai nevelés és oktatás terve. Általános rendelkezések. Budapest, 1979. 3-5.p.
60. Csak az utóbbi 25 év pontos adatai állnak rendelkezésünkre. Ezek tanúsága szerint az országos szakmai tanulmányi versenyen összesen 36 első-tizedik helyezést értek el a tanulók /statisztika 29, könyvvitel 4, áruismeret 1, kereskedelmi gazdaságtan 2/, az országos középiskolai tanulmányi versenyen nyolc az I-X. helyezés száma /gazdasági számtan:6, politikai gazdaságtan: 2/. A Központi Statisztikai Hivatal által meghirdetett országos statisztikai pályázaton a diákok 23-szor érték el az I-IV. helyezés valamelyikét. Oroszból az orosz nyelvi társalgási versenyen négy alkalommal szerepeltek kiemelkedően a tanulók, 1983 óta, amióta ez a tárgy is beépült az országos középiskolai tanulmányi verseny keretébe, egyszer.
- A felsorolt adatokat meggyőzőbbé és imponálóbbá teszi, ha megadjuk azoknak a számát is, akik a helyezetteken kívül még bejutottak az országos döntőbe: statisztika: 53, könyvvitel: 34, áruismeret: 1, gazdasági számtan: 23, politikai gazdaságtan: 10, orosz: 3 tanuló.

61. Az állami oktatásról szóló 1972. június 15-i központi bizottsági határozat végrehajtásának tapasztalatai és a közoktatás tovább fejlesztésének irányelvei. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1982. április 7-i állásfoglalása. Budapest, Kossuth, 1982.

62. Vendégh Sándor i.m. 73.p.

63. Óvári Miklós előadói beszéde a Központi Bizottság 1982. április 7-i ülésén. In: Az állami oktatásról szóló 1972. június 15-i központi bizottsági határozat végrehajtásának tapasztalatai... 15.p.

B i b l i o g r á f i a

1. Magyarország története 1848-1890. Főszerkesztő:
Kovács Endre. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979.
2. Magyarország története 1890-1918. Főszerkesztő;
Hanák Péter. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978.
3. Magyarország története 1918-1919, 1919-1945. Fő-
szerkesztő: Hanák Péter. Budapest, Akadémiai Kiadó,
1976.
4. Kulinyi Zsigmond: Szeged új kora. Kiadja Szeged sza-
bad kir. város közönsége. Szeged, 1901.
5. Reizner János: Szeged története III. kötet. Kiadja
Szeged szabad kir. város közönsége. Szeged, 1900.
6. Inkei Péter - Kozma Tamás: Célok és stratégiák a köz-
nevelés fejlesztésében. /Neveléstudomány és társadal-
mi gyakorlat 8./ Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977.
7. Jóborn Magda: A középiskola szerepe a Horthy-korszak
művelődéspolitikájában. Budapest, Tankönyvkiadó, 1963.
8. Kornidesz Mihály - Kurucz Imre: Az iskolareform a meg-
valósulás útján. Budapest, Kossuth, 1966.
9. Korniss Gyula: Magyarország közoktatásügye a világhá-
boru óta. Budapest, Magyar Pedagógiai Társaság, 1927.

10. Kozma Tamás: Az oktatás fejlesztése: esélyek és korlátok. Budapest, Kossuth, 1983.
11. Kozma Tamás: Tudásgyár? Az iskola mint társadalmi szervezet. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1985.
12. Neveléstörténet. Szerkesztette Komlósi Sándor. Budapest, Tankönyvkiadó, 1975.
13. Oktatási rendszerünkéről /Vélemények /viták sorozat/ Szerkesztette: Csoma Gyula. Budapest, Kossuth, 1982.
14. Széchy Éva: A közösségi nevelés céljai a középiskolában. Budapest, Tankönyvkiadó, 1967.
15. Tanulmányok a magyar nevelés történetéből 1849-1944. Budapest, Tankönyvkiadó, 1957.
16. A felső kereskedelmi iskolai igazgatók 1931. április 17-én és 18-án megtartott IV. értekezletének jegyzőkönyve. Kiadja a felső kereskedelmi iskolák királyi Főigazgatósága. Budapest, 1931.
17. Kereskedelmi szakoktatási évkönyv 1947. Összeállította: dr. Kovalovszky Miklós. Budapest, Világosság Könyvnyomda Rt, 1947.
18. A magyar kereskedőkönyve. A kereskedelmi tudnivalók képes enciklopédiái négy kötetben. 1. kötet. Szerkesztette: dr. Schack Béla. Révai Testvérek Irodalmi Int. Rt, Budapest, 1907.

19. Dr. Schack Béla: Kereskedelmi iskoláink multja és jelene. Budapest, Lampel, 1903.
20. Dr. Schack Béla - dr. Vincze Frigyes: A kereskedelmi oktatásügy fejlődése és mai állapota Magyarországon a külföldi kereskedelmi oktatásügy történetének vázlatával. Budapest, Franklin Társulat, 1930.
21. Somogyi József: Hazánk közoktatásügye a második világháborúig. Budapest, Eggenberger-féle Könyvkereskedés, 1942.
22. Szakoktatási évkönyv 1937. Mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi szakoktatás. Budapest, Pallas Irod. és Nyomdai Rt. 1937.
23. Vendégh Sándor: A szakképzés a közoktatás rendszerében. Budapest, Tankönyvkiadó, 1984.
24. Dr. Vincze Frigyes: A középfoku kereskedelmi oktatásügy hazánkban és külföldön a 19. század ötvenes éveitől napjainkig. Budapest, a "Studium" kiadása, 1935.
25. Dr. Vincze Frigyes: Szakoktatásunk multja és jelene. A mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi szakoktatás fejlődése 1750-től napjainkig. Budapest, Szepes és Urbányi Könyvnyomda, 1937.
26. Az iskola értesítői illetve évkönyvei a következő évekből; 1885-1944 között, 1945-1947 között, az 1955-56., 1959-60., 1960-1961. tanévben.

- Dr. Nagy Lászlóné: Iskolánk története. In: Jubileumi évkönyv a szegedi Kőrösy József Közgazdasági és Kereskedelmi Szakközépiskola alapításának 100. évfordulója alkalmából 1885-1985. 18-43.p.